

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA U ZAGREBU.

Br. 1.

U Zagrebu 1925. god.

Godište XXI.

Na Dinari.

Dr. J. Krajač.

Jastrebarsko.

Položaj i važnost

Dinara planina je srce dinarskog planinskog sustava. Leži po prilici u središtu između Kranjskog Snježnika i planina Boke Kotorske. Njen smjer je važan za smjer uspona tla i smjer dolina u dinarskom planinskom sistemu i razvoj jadranske obale. Ukazuje se kao nastavak gorskog bila koje nalazi svoj izražaj u glavnom hrptu što se proteže sa jačim ili slabijim sedlima i prekidima od Kranjskog Snježnika preko Risnjaka, Velike i Male Kapele (starog Gvozda), hrpta Gole Plešivice i njegovih nastavaka, a produškom hvata se hercegovačkih planina. Duboke doline Butišnice, koja utječe u Krku i Zrmanju, koja utječe dubokim fjordom u Novigradsko More dijele ju od Velebita. Vrh Dinare udaljen je u horizontalnoj projekciji 16 km od najviše točke stare hrv. tvrdave nad Kninom. Udaljenost vrha Dinare od mora kod Šibenika u zračnoj liniji iznosi po prilici 53 km, a od kaštelskog mora kod Splita oko 57 km.

U rimsko doba bila je poznata pod imenom: Mons Adrias.

Dinara je znamenita u hrv. kulturnoj i političkoj historiji. Između nje i mora cvala je stara hrv. narodna država. Pod njom sačuvani su do današnjega vremena toliki kameni natpisi iz dobe nar. hrv. dinastije, koje su postavljali hrv. kraljevi i velmože. Pod njom, u Kninu i okolini sačuvan je originalni vlastiti narodni hrv. ornamenat u kamenu, čini se, najstariji kulturni dokument te vrste u čitavom Slavenstvu.

Planinarski je Dinara znamenita radi uspona koje su u njenom području često vršili i strani planinari.

Ona je historijsko ishodište hrv. planinarstva, a po njemu i ukupnog slavenskog planinarstva, među kojim je hrv. planinarstvo po svom početku najstarije. Prvi naime planinarski uspon na Dinaru, o kojem nam se je spomen sačuvalo bio, je onaj hrv. pjesnika Petra Zoranića iz Nina god. 1536., koji je on opisao u svojem pjesničkom djelu: Planine. U pjesničkoj viziji on opisuje da je na vrhu našao perivoj Slave i u njemu vilu Hrvaticu, koja mu je dala savjete za razvitak hrv. jezika i hrv. književnosti. Njegov uspon nalazeći pobudu u ljubavi za domaću grdu i pjesničkom nagonu za ljepotom kraja i kulturnom afirmacijom svog naroda bio bi jedan od najstarijih planinarskih pobuda u evropskoj alpinistici. Sa Dinare vratio se je pjesnik oporavljen od svojih boli i patriotski osvježen.

Priprava i oprema.

Sve što sam u kratko vrijeme, bez literarnih pomagala mogao dozнати, doznao sam iz geografske karte bivšeg vojno-geografskog zavoda 1:25000 sekcija 6357/3, te iz generalne karte 1:200000 34° 44° zvane Split, kao što i iz specijalne

karte istog zavoda 1:75000 zvane Knin-Ervenik (zona 29 Col. XIV. i njenog istočnog nastavka.

Računao sam da će o Duhovima biti povoljno vrijeme za uspon, jer vrućina nije prevelika, a moralo bi biti snijega po uvalama, što olakšava znatno život na planini, jer ima bar snježnice. Ponijeli smo sa sobom predratni šator bivšeg austrijskog vojničkog sustava, podlogu za ležanje, hrane za po prilici 4 dana i inače potpunu opremu kako je običajna za jednodnevne zimske uspone, jer smo morali računati i sa vremenom.

Prilaz.

Dne 3./VI. 1924. krenuli smo trojica, moja supruga, član HPD podružnice Jastrebarsko g. B. S. i potpisani noćnim vlakom do Gračaca. Dne 4./VI. 1924. u jutro nastavili smo poštanskim automobilom put iz Gračaca do Knina, kamo smo stigli oko 2 sata poslije podne. Cesta Gračac-Knin, od kolodvora do kolodvora 66 km, je vrlo interesantna; vodi najprije ravnicom podno Velebita od Crnopca podno bila u glavnom istočnom smjeru, te se uspinje preko Male Popine, a zatim se naglo spušta u dolinu Zrmanje, kojom vodi dalje u južnom pravcu mimo starih gradina Rakovnika i Zvonigrada. Gdje Zrmanja okreće prema zapadu prelazi ju cesta, te se uspinje na visoravan spuštajući se u dolinu Butišnice u Knin. Uz cestu izgrađuje se nova pruga, koja ima spojiti željeznički Gračac sa Kninom. Pruga se uspinje od Gračaca istočnim obronkom velebitskog hrpta do visine Male Popine, gdje prelazi cestu te ide na visoravan nad izvorom Zrmanje ostajući nad lijevom obalom Zrmanje i prelazeći opet cestu kod sela Pagjene, odakle se spušta u Knin. Pojedini dijelovi željezničke pruge se jošte izgrađuju. Cijeli taj odsječak pruge je interesantan, koliko radi terena kojim prolazi, toliko i radi same umjetne gradnje pruge sa usjeklinama, viaduktima i t. d.

Planinarski promet većega stila moći će se razviti tek nakon izgradnje željezničke pruge i otvorenja željezničkog prometa, jer je automobilni spoj, poštanski kao i privatni, relativno skup.

U Kninu.

Knin leži prislonjen na istočni bok strmog brijege koji nosi staru tvrđavu, a na južnom i zapadnom kraju plodnog kninskog polja, nekada dno valjda jezera. Kninsko polje ima mnogo vode. Kod Knina utječu u Krku: Raduljevica, Butišnica i Orašnica. Brdo na kojem stoji kninska tvrđava optječe s južne i zapadne strane Krku, sa istoka Orašnica, a sa sjeverne strane Butišnica i Raduljevica.

Poslije podne upotrebili smo za razgledanje Knina. Knin ima lijepu katoličku crkvu sa kamenim zvonikom. Pravoslavna crkva bila je zatvorena, pa je nismo mogli pregledati.

İza toga se uspesmo na staru tvrđavu, koju u Kninu zovu: fortica (345 m, dočim Knin leži po prilici na visini od 236 m). Tvrđava sastoјi se od dva dijela: na sjevernijem i južnjem vrhuncu brijege su oba dijela spojena međusobno zidovima osiguranim prelazom, na hrptu brijege. Zapadno prema Krki ruši se brijege u strmim liticama do vode. Tvrđava je opasana sa višestrukim zidovima, unutar kojih se nalaze kuće. Sjeverniji dio tvrđave sastoјi se od tri bastiona jedan nad drugim, sve u tesanom kamenu, koji su međusobno spojeni sa podzemnim hodnicima, a nose otvore za obranu. U tom je dijelu i jedna stara cisterna koja i danas drži vodu. Druga cisterna je isto tako danas uporabiva, unutar zidova tvrđave na usponu od mjesta Knin u tvrđavu, a treća je na južnom kraju tvrđave, a čuvar tvrđave nam je pripovijedao da je pronađen i podzemni silaz u brijezu koji je vodio do Krke u zapadnoj litici brijege. Tvrđava je djelomcje dobro sačuvana, puna kula i zgrada, zidova, dvorišta i utvrda, te je jedna od najvećih tvrđava srednjeg vijeka. Na njoj se nalaze tragovi sviju gospodara, koji su njome do danas gospo-

dovali, t. j. rimski tragovi, stari hrvatski, iz narodne dinastije, sredovječni hrvatski, turski, mletački i austrijski. U starim ispravama nazivlje se ta tvrđava: ključem cijele Hrvatske. Sa tvrđave je poslije podne prekrasan pogled na Dinaru i okolišne planine.

Iza toga posjetili smo muzej hrvatskih starina sa mnoštvom kamenih fragmenata iz hrv. narodne dinastije sa hrv. nacionalnim ornamentima noseći natpise hrv. kraljeva: Budimira, Trpimira, Mutimira, Pribimira, Svetoslava, Držislava i Zvonimira, te dva sarkofaga od kojih jedan vjerojatno sadrži kosti hrv. kralja Svetoslava. Na žalost nismo našli zaslužnog predsjednika muzejalnog društva Fra. Luigi-a Maruna. Šteta što taj muzej nije opisan i u dobrim snimkama reproducirana za široku publiku, te što nisu barem otisci nabavljeni za jedan muzej hrv. narodnih starina u Zagrebu. Svakako krije zemlja u sebi jošte mnoge starine iz hrv. narodne i kulturne prošlosti.

Na tvrđavi pregledasmo muzej rimskih starina nađenih u okolini Knina. Taj je muzej stradao od Talijana za vrijeme okupacije kao što i zgrade na tvrđavi, koje su Talijani djelomice uništili, zasmradili jednu cisternu i t. d. Ostavljajući tako dokumenat na našem tlu o svojim odnosima i namislima prema nama i o svojoj kulturnoj misiji, kako ju oni shvaćaju.

Knin je bio neko vrijeme sjedištem hrv. kraljeva. Položaj njegov je i danas vrlo važan između mora i gorskog zaleđa, te je već danas važno željezničko čvorište, a porasti će mu važnost nakon izgradnje direktnog spoja Zagreb—Split odnosno Zagreb—Šibenik.

Uspon.

Za boravka u Kninu nismo mogli što pobliže i konkretno doznati u pogledu uspona na Dinaru. Bili smo stoga upućeni sami na sebe. Dne 5./VI. 1924. ustali smo se u 4 sata u jutro, te smo u 5 sati — dok je sunce slabije — nastupili uspon prema Diñari i to najprije cestom, koja vodi u Vrliku, ostavivši je, pošli smo kraticom preko zaselka Medić put Topolja pred kojim smo opet uhvatili istu cestu, te se s nje spustili pod lijepe i jako visoke vodopade Krkića u Topolju, a zatim uspevši se na cestu nastavili put uz rijeku sve do mlina u Krčiću (valda 14 km). Kod mlina spustisimo se u korito Krkića i dodosmo do njegovog izvora u koritu, gdje izvire iz pjeska i kamena. Tu smo se ležeći na zelenoj obali Krkića odmorili i jeli. Ovaj hod cestom uz rijeku je zanimiv, jer rijeka neobično oživljuje izraziti krški kraj tim više što osim prvog glavnog i velikog vodopada u Topolju ima jošte tri više ili manje izrazita mala vodopada i jedan tjesnac u kamenu kojim prolazi.

Radi krške formacije terena koja guta vodu, rijeka je u gornjem toku jača nego u srednjem, a opet jaka pred vodopadom u Topolju i u toku do Knina. Za planinara je važno da se umoran pri južnjačkom suncu može vazda osvježiti pitkom i svježom vodom iz Krkića.

Odmorivši se povrh gornjeg mlina u koritu Krkića kod njegovog izvora, opazisemo sumnjičivo kretanje oblaka na nebu.

Ipak odlučisimo napred. Neposredno prije podneva započesmo uspon prema zaselku Bosnići, koji obidosmo sa južne i istočne strane, te uhvatisemo put koji sitnim golim kršem vodi u glavnom sjevernim pravcem ispod Dinare prema gredama i pojasu sitne šumice. Prije nego li dohvatismo ovaj zeleni pojas namrgodilo se nebo i začnu kapi kiše. U eksponiranom kršu je veća pogibelj od groma. Radi toga uskočisemo desno u duboku dragu, gdje brže razapesmo šator da nam bude zaštitom od kiše. Tek što najvećom brzinom podigosmo šator razliježe se jaka grmljavina i započne kiša. U glavnom ostalo je pri žestokoj grmljavini, dok nas je kiša mimošla osim nešto malo kapi od kojih nas je šator zaštitio. Čim smo razabrali da je kiša prešla dalje, sabrasmo svoje stvari i nastavisemo put držeći se pravca kako ga određuje karta. Tako smo došli do triju zidanih ljetnih stanova,

gdje nam je barometar za mjerjenje visina pokazivao 860 m. abs. visine. Tu se odmorismo, a zatim nastavismo put paralelno sa hrptom Dinare na lijevu ruku, gdje smo preko stijena došli do ošumljene livade sa dvjema otvorenim pastirskim kolibicama od pruća i krovom od pruća na koje je bila nabacana zemlja. Barometar je pokazivao visinu od 1070 m. Nastavljući na lijevu ruku paralelno sa Dinarom zašli smo u dragu pod golemo istočno stijenje vrhunaca označenih na karti 1:25000 sa 1132 m i 1413 m u korito koje se spušta zapadno prema Voloderu. Usponom među stijenama probili smo se do pod sedlo Samara između vrhova 1413 i 1527 m te smo se popeli istočnim obronkom vrha 1413 m na sedlo gdje je moj barometar pokazivao oko 1400 m. Tu nam se otvorio pogled na krasnu gorsku visoku sjenokošu Samar flankiranu sa sjeverne strane sa vrhovima: 1445 m, 1486 m, sa zapadne strane 1492 m, a sa južne strane stijenjem glavnog masiva Dinare i to zapadno pred vrhom 1527 m, a jugoistočno glavnim sjevernim vrhom Dinare 1790 m. Već je bilo blizu 6 sati na večer i nije preostalo ino nego udariti šator i noćiti.

Na Samaru.

Karta označuje visinu Samara sa 1368 m. Na Samaru nadosmo prazni pastirski ljetni stan od suhozida (gromača) otvoren, dakako bez vratiju sa prostorom za blago i vatru natkrivenim drvenim planjkama i prostorom za ljude pokrivenim slamom sa otvorenim zabatom, a unutra je rasla bujna trava. Kako bilo da bilo, bolje je da šator razapnemo unutar kolibe, jer ipak nešto štiti. Očistimo travu u prostoriji natkritoj slamom i razapesmo šator. Iza toga sam obavio orientaciju, te smo se dali na traženje vode ili snijega i drva, jer je okolo naokolo golo stijenje. Na samom Samaru bujna trava, koja jošte nije bila pokošena. Istražujući tako dodosmo do jedne uvale koja je bila zatrpana busenjem suhe trave sa zemljom na kriju. Opreza radi odkopasmo nešto busenja, a pod njim se ukaže snijeg. Tako smo bili osigurani za vodu, koju smo međutim putem gotovo popili noseći ju sa izvora Krčića. Očito domaći ljudi rano u proljeće zatrpuju snijeg na tom mjestu sa busenjem i travom, tako da se sačuva do ljeta kada dodu gore na košnju. Iza toga se dodosmo na traženje drva da uzmognemo načiniti vatru, koja nam ima biti spas ako vrijeme okrene. Na suprotnom kraju Samara nadosmo rožja i grana pripravljeno za vatru. Od toga donesosmo nešto u kolibici. U to se je počelo smrkavati. Naložismo vatru te smo kuhalili večeru i topili snijeg za piće sjedeći oko vatre na planjkama na zemlji. Iza večere obukosmo se jače radi noćenja, pristavismo drva k vatri za noć i uvukosmo se u šator stavivši torbe pod glavu pa za kratko vrijeme zaspasmo.

U 10 sati u noći probudi nas silan udarac groma u neposrednoj blizini valjda nad nama u stijene, a iza toga začusmo udaranje kiše o slamu te daljnju tutnjavu i grmljavinu. Mi smo međutim opet zadrijemali, kadno mene, koji sam ležao u sredini probudi kap, koja mi je kapala ravno u lice i na prsa. Neugodno iznenadenje! U mrkloj noći, u grmljavini i jakoj kiši na toj visini otkrih da šator nije nepremočiv, kako sam držao i kako mi je prodan. Spavati se nije moglo pod tim uvjetima. Valjalo je dakle misliti na pomoć. Povratka nema u noći po gotovo ne nama, koji smo bez vodiča sami po karti doprli na Samar. Zrak je osjetljivo zahladnio.

Alarmirah stoga družinu i započesmo borbu sa elementom. Najprije smo konstatovali, da je samo sjeverni dio šatora, gdje je ležala moja supruga donekle nepremočiv, a u sredini i na južnom djelu da konstantno voda procuruje. Iza toga konstatovasmo da krov od slame na zabatu ne pruža gotovo nikakovu zaštitu, a kiša curi i grmi tako te izgleda da će nevrijeme jošte dugu trajati. Podjarismo vatru. Iza toga svezasmo na kritično mjesto na šatoru jedan nepremočivi gilet, da on odbija vodu, a najsigurniji sjeverni dio šatora pokrismo sa velikim nepremočivim kaputom od gumije, da zaustavimo curenje vode u šator. Iza toga iznesosmo dvije široke planjke, koje smo u kolibi našli na krov, te ih postavismo po

kiši na zabat krova tako, te nije mogla kiša izravno curiti kroz otvoreni zabat u kolibu. Time smo sjevernu polovinu šatora barem donekle osigurali od vode, tako da se je u tom dijelu moglo dalje ležati, a močili su se samo rubovi šatora. Drug naš zamotao se je u kaput, te se je legao na dasku k vatri, gdje je proboravio noć. Oko 1 sat po noći prestalo je nevrijeme, pak smo ostatak noći kako tako prospavali.

(Nastavit će se.)

Ravnagora.

Josip Pasarić.

Zagreb.

U sjevernom dijelu Hrvatskog Zagorja, štono se stere među Ivančicom, Maceljskom i Topličkom gorom, ističe se među valovitim bregovima svojim osebujnim oblikom Ravnagora (680 m), zanimljiva i na sve strane otvorena planina. Sa jugozapadne strane prema Bednji i Trakoščanu ima alpski oblik, jer je obrubljuju okomite i rasječene Velike pećine, dugi niz razlomljenih kamenih kukova, koji planinara podsjećaju na vrletne stijene Gorskoga kotara (na pr. jugozapadne stijene Rišnjaka) i kršnoga Velebita. Naprotiv njezina istočna i sjeverna strana posve je pitoma i više slična šumskom perivoju nego planinskom kraju. Dva njezina ogranka obrasla sa gustom šumom bukve i crnogorice i razdijeljena ubavom zavojitom dolinom, kojom teče potok Kamenica sa malim šumnim vodopadima, a kraj njega se vijuga šumska cesta i udaljen planinarski put s polaganim usponom na vrh Ravnegore.

Ravnagora je na glasu sa dalekog i krasnog vidika na sve strane sjevernog Zagorja, susjedne Štajerske i Međumurja. Na njezinom je otvorenom vrhu crkvica Sv. Triju Kralja, kod koje se za vrijeme proštenja skuplja svijet iz bliza i daleka, a nešto podalje od nje diže se na brežuljku dobro sačuvana crkvena kuća, koja će se doskora nastojanjem podružnice u Ivancu urediti kao planinarsko sklonište.

Ravnagora ima vrlo slikovitu i romantičnu okolicu, koja bez sumnje pripada nizu rijetkih prirodnih ljepota Hrvatske. Na njezinu se podnožju sa zapadne i južne strane steru dvije zelene doline, Bednjanska i Lepoglavska, koje presijeca vijugavi tok potoka Bednje, a oko njih se sa triju strana poput vjenca nižu šumovite i zelene planine Ivančica, Veternica, Strahinčica, Maceljska gora i Ravnagora, pa se cijeli taj kraj planinaru pričinja kao čuvena Logarska dolina u malom, koju isto tako s više strana zatvaraju gorostasi istočnih Savinjskih planina. Prva se dolina počinje kod romantičnog dvorca Trakoščana, koji sa svojim čuvenim muzejem historijskih starina, od kojih su neke dragocjene u novije vrijeme već drugamo prenesene, kao i sa slikovitim gorskim jezerom ispod njega privlači brojne posjetnike iz bliza i daleka. Taj dobro sačuvani dvorac djedovina je grofova Draškovića, a sazidan je prije više stoljeća na strmoj hridi po uzoru viteških tvrdava srednjega vijeka. Planinari, koji se odavle kane uspeti na Ravnagoru ili s nje sići u Trakoščan, neka svakako ne propuste razgledati taj znameniti dvorac i romantično jezero ispod njega. Od Trakoščana do mjesta Bednje sa crkvom i većim brojem zidаницa, dolina se sve više širi, a s objiju strana obrubljuju je valoviti humci, kojih su obronci posuti bijelim seoskim domovima, pomnjišvo obrađenim njivama ili vinogradima. Njihova šarolikost zgodno se popunjuje zelenilom prostranih dolinskih ledina i pašnjaka i tako stvara skladnu i milovidu prirodnu sliku, koju putnikovo oko s nasladom upija.

Ispod Bednje pa sve do Lepoglave dolina se suzuje, i cesta se u zavojima provlači među humcima Verhovcem, Benkovcem, Purgom i Muričevcem, dok se kod Lepoglave dolina opet proširuje u prostrano ravno polje, koje se prostire sve do Varaždina. Na početku Lepoglavske doline diže se mjesto Lepoglava s slikovitom crkvom i samostanom, što ih je u 15. stoljeću podigao zasluzni red Pavlina i u njem osnovao prvo sveučilište u Hrvatskoj. Sada je u samostanu smještena

državna kazniona, za koju je prije rata kraj samostana podignuta velika nova zgrada. U Lepoglavi je stanica vicinalne željeznice Varaždin—Golubovec, na koju se obično vraćaju izletnici sa Ravnogore i iz Trakoščana. S obje strane široke doline vode po rubu humaka i sela dvije ceste prema drugom znatnom mjestu u ovom lijepom zagorskom kraju Ivancu, gdje je sijelo planinarske podružnice i zgodno ishodište za uspone na Ivančicu sa sjeverne strane i na Ravnogoru.

Na istoku Ravnogore leži u gorskem samotnom kraju mjesto Klenovnik, u čijoj se okolini nalaze zanimljive dvije spilje: Dopolanjščica i Cerjanska pećina. Prva se spilja uvalila — veli zasluzni planinarski pisac Drag. Hirc (»Zemljopis Hrvatske«, svez. 9., str. 267.) — u vapnenu stijenu i do kraja je rasvijetljena, dok je druga raspuklina, koju protječe jedan potočić, stvarajući podzemni slap, čime nas sjeća sličnih pojava na Kršu. Na sjeveroistoku Ravnojgori stere se krasna gorska dolina sa mjestom Voćom, kraj koje ima spilja Vindija, koja po svemu stručnjakâ pripada među najzanimljivije podzemne provalije u Hrvatskoj. Ravnojgori na sjeveru leži u neposrednoj blizini Višnjica i nedaleko od nje Cvetlin, a dalje iza niza humaka i bregova bjelasa se na međi Štajerske raspojasana Drava s gradom Ormužem s desne i Ptujem s lijeve strane. U sredini ovoga pitomog planinskog kraja Ravnogora izrazito se ističe svojim šiljatim i na sve strane otvorenim vrhuncem, koji sa zapadne strane izgleda kao zračna kula ili pećinasta piramida sa širokim obzorjem i dalekim vidicima. U Hrvatskoj ima malo tako sjajnih prirodnih vidi-kovaca.

Jedne nedjelje u kolovozu prošle godine priredila je središnjica HPD-a zajednički izlet na Ravnogoru. Četa od 20 članica i članova krenula je u subotu Zagorskim vlakom do Varaždina, gdje je teškom mukom dobila konak, premda je unaprijed bio naručen. Sutradan je osvanuo prekrasan dan, koji je kao stvoren za izlet u najlepši kraj sjevernog Zagorja. Planinari podoše ranim vlakom prema Ivancu, gdje su ih bratski dočekali članovi tamоšnje radine planinarske podružnice i gostoljubivo im spremili zajutrak, poslije kojega su se pridružili izletnicima i zajedno s ovima na kolima se odvezli do sela Kamenice na podnožju Ravnogore (oko 7 km). Cesta ide preko širokoga i ravnog Lepoglavskog polja pokraj starih i novih ugljenokopa, iz kojih mjestimice izbjiga dim, a onda se vijuga uz sela Kulečicu, Jerovec, Budnicu, Bedenec, Zarovnicu, što se redom nižu na sjevernom rubu pomenutog polja. U tim se selima seljaci bave ponajviše lončarstvom i svoje proizvode raznose na »menu« (mijenu) duž cijele Podravine i dopiru do Osijeka u Slavoniji i do Maribora u Štajerskoj. Prije rata su za dva lonca dobivali lonac žita. Uzoraka njihove lončarske robe ima i u našem etnografskom muzeju u Zagrebu.

Od ovećega sela Kamenice, gdje seljaci izrađuju rogožare i košare, ide dolinom prema Podgorju i Zarovnici šumska cesta, na kojoj nalazimo planinarskih znakova. Tom cestom vodi najlepši i ujedno najlakši uspon na vrh Ravnogore. Sve do uskog kuta doline put je ravan, a onda prelazi u šumu i polagano se uspinje i na lijevo zavija u romantičnu gorsku dolinu među dva ogranka Ravnogore. S lijeve strane puta ruši se niz pećine gorski potok Kamenica, koji šumom svojih brojnih vodopada oživljuje ovo planinsko zatišje. Ova prodolina puna je izmjene i gorskog čara. Sada stupaš u hladovitoj sjeni krošnjastih stabala, za čas izlaziš na čistinu i kupaš se u punom sjaju žarkoga sunca, a oči ti se pasu po sagu zelenih liva-dica kraj puta, obraslih bujnom travom i posutih šarolikim planinskim biljem. Što dublje pronićeš u taj gorski perivoj, to jače osjećaš ugodnu hladovinu, što ti u susret struji s visine i osvježuje tijelo i duh. To zapravo i nije uspon na goru, nego lagodna šumska šetnja, koja se može i neplaninarima prepričiti. Iza liva-dica put opet zalazi u šume, po kojoj se polagano uspinje sve do prve čistine na južnoj strani vrha. Pokraj toga puta ima izvor hladne vode, gdje se planinari obično nekoliko časaka odmaraju i svoje boce napune vodom, jer na vrhu gore nema izvora žive vode. Od toga studenca do vrha ima još oko pô sata hoda. Označeni put vodi po gustoj bukovoj i jelovoj šumi i prema vrhu postaje sve strmiji, a kad planinar stigne

na rub šume, pred njegovim se očima najednom otvorí sjajna panorama prama jugu i zapadu. Na dalekom obzoru ugleda Ivančicu, Očuru, Veternicu i Strahinčicu sa valovitim humcima, što se steru između Krapine i Trakoščana, a na podnožju Ravnogore slikovitu okolicu Trakoščana, usku Bednjansku i široku Lepoglavsku dolinu sa bijelim crkvicama na brežuljcima i malenim seoskim domovima na rubu dolina i humaka. Sa ove čistine vodi na desno prosjekom kratak uspon na najviši vrh Ravnogore (680 m). Pred crkvicom Sv. Triju Kralja ima na grebenu mala uzvisina s nekoliko pećinastih naslaga, koju narod zove prodikaonicom. — Odavle se može najlakše pregledati cijeli vrh i gorski sklop Ravnogore. Sa uzvisine vodi kratak put nizbrdice do same crkvice, a iza nje se nastavlja staza kroz malu prodolicu i borovu šumu do crkvene kuće na zapadnom brežuljku. Uspon od Kamenice na vrh Ravnogore traje nešto više od 2 sata. Sa ledine kraj ove kuće pruža se sjajan i dalekosežan pogled na zapad i sjever. Ako je čist zrak i nebo vedro, odavle se jasno vide Savinjske planine, gorska kosa Pohorja kod Maribora, Donačka gora kod Rogaca, valovita polja Mariborsko i Optujsko sa vijugavim tokom Drave i sa tri grada: Mariborom, Optujem i Ormužom, pa nepregledni niz bregova i humaka na štajerskoj strani i u zapadnom i sjevernom dijelu Hrvatskog Zagorja.

Nauživši se krasnoga i dalekog vidika, planinari su posjedali na ledinu, da se okrijepe i odmore prije silaza u Trakoščan. Prije rastanka s vrhom Ravnogore društveni je tajnik g. K. načinio nekoliko uspješnih fotografskih snimaka, da se tako sačuva trajna uspomena na ovaj vanredni izlet.

U opreci s lakin usponom od Kamenice silaz je prema Trakoščanu prilično strm u prvom svom dijelu, dok je u drugom većem dijelu, koji ide po vrhu bukove i hrastove šume sve do Trakoščana, opet posve ugodan i sličan šumskoj šetnji. Sa ledine ispod kuće na zapadnom vrhu ide nizbrdice najprije borovom šumom i ruši se pastirskim puteljkom niz strmu usjeklinu između zapadne i južne gromade Velikih pećina, a onda se u kratkim zavojima oštrosrušta pokraj podgorskih vingrada, njiva i livada u selo Bednjicu, u kojem ima nekoliko seoskih kuća i dobar izvor hladne vode. Odavle ide najprije nizbrdice i dalje po sedlu običan seoski put prema selu Meljanu, odakle se pruža lijep pogled na šiljate i okomite kukove Velikih pećina na jugozapadnom rubu Ravnogore. Put se nastavlja kolnikom po vrhu hladovite šume sve do točke iznad Trakoščana, gdje se na desno odvaja pješačka staza u dolinu mjesta i dvorca Trakoščana. Cijeli silaz sa vrha Ravnogore do Trakoščana traje po prilici 1 sat hoda, pa se može preporučiti svakomu, tko želi s usponom na Ravnogoru spojiti razgledanje toga znamenitog historijskog spomenika. Uzlaz na Ravnogoru po ovom putu naporniji je od onoga od Kamenice, radi vrlo strmog uspona pod vrhom, gdje je planinar ljeti izložen jakom sunčanom žaru, a traje 1½—2 sata. Svakako bi trebalo da se dobro bojom označi, kako je učinjeno na usponu od Kamenice. U dolinu Trakoščana i Bednje vodi i drugi put sa vrha, koji se odmah kod prve čistine ispod crkvice srušta u dolinu prema selu Prebukovju.

Zagrebački planinari ponesoše sa Ravnogore najljepše dojmove i složno stvoriše odluku, da će do godine prirediti više izleta na tu čarobnu planinu s tako sjajnim i dalekosežnim pogledom.

Nema sumnje, da bi se Ravnogora kud i kamo više posjećivala, da postoji bolja željeznička veza sa sjevernim dijelom Hrvatskoga Zagorja. Kraj današnje veze jednodnevni izlet iz Zagreba na Ravnogoru (od subote popodne do 10 h na večer u nedjelju) iziskuje tjelesni napor i vrlo veliku hitnju.

Do Ravnogore vode željeznicom dva prilaza: 1. Zagreb—Varaždin—Ivanec ili Lepoglava; 2. Zagreb—Krapina. Prvi prilaz nije za jednodnevni izlet zgodan s toga, što se prije izleta mora noćiti u Varaždinu, gdje se uz umjerene cijene jedva može dobiti dobar konak, a pri povratku teško je uloviti rani popoldašnji vlak iz Lepoglage, pa se onda mora čekati u Varaždinu preko ponoći na rani zagrebački

vlak. Tako se gubi poldruga noć i planinar se vraća u ponedjeljak u jučtro neispavan na svakidanji posao. Bolje bi bilo, kad bi večernji vlak prema Ivancu i Lepoglavi kretao nakon dolaska zagrebačkog vlaka, u kojem bi slučaju planinari mogli noćiti u Ivancu ili Lepoglavi, a sutradan u ranu zoru polaziti na Ravnugoru, s koje bi još prije podne mogli sići u Trakošćan i odavle kolima pravodobno stići na popoldašnji vlak prema Varaždinu i odmah dalje prema Zagrebu. Dok nema te veze, za planinare je svakako zgodniji drugi prilaz, koji vodi željeznicom do Krapine. Tu se lakše može dobiti konak uz umjerene cijene; a u ljetno doba mogu planinari odmah po dolasku večernjeg vlaka krenuti u Gornje Jesenje (2 h) ili u Bednju ($3\frac{1}{2}$ h), gdje se uz prethodnu prijavu može dobiti noćište, pa bilo i na sjeniku. Iz Bednje ima $1\frac{1}{2}$ h hoda do Trakošćana, a odavle za uspon na Ravnagoru treba oko $1\frac{1}{2}$ —2 h, a kako silaz s Ravnegore preko Kamenice u Lepoglavu traje nešto više od 2 sata, mogu planinari još istoga dana stići na rani popoldašnji vlak, pa će tako još iste večeri prisjeti u Zagreb.

No iz Krapine vode na podnožje Ravnegore još dva zanimljiva puta, koji se mogu preporučiti samo za dvodnevne izlete. Prvi put vodi preko Trškog vrha u Radoboj i odavle prodolom na podnožju Strahinščice do crkvice sv. Jakoba kraj Veternice (oko 4 h). Od crkvice se put spušta u dolinu Očure do stanice Golubovec, a odavle cestom uz željezničku prugu u Lepoglavu (2 h). — Drugi put ide cestom pokraj Gjurmanca i dalje uz romantičnu Macelj-goru, gdje se kod šume Trakošćanskog vlastelinstva odvaja na desno na šumski kolnik, koji vodi kroz šumu crnogorice i preko livada do jezera i dvorca u Trakošćanu (nešto preko 4 h).

Samoborski Oštrc u zimi.

M. Kleščić

Samobor.

Poznavao sam ga samo ljeti i gledao ga u lijepom ljetnom zelenilu, sa onim krasnim cvijećem i sočnim livadama. Prošle godine pošao sam zimi, da ga vidim u snjegu i ledu. Čudno je to brdašće, šiljasto i strmo. Sa južne strane zatvara ga Plešivica, sa sjevero-zapada opet Japetić sa žumberačkim gorjem. Stoji u sredini između rudarske i lipovačke drage, vezan s malim i velikim Črncem, čija kosa se spušta do samog Samobora.

Sa rudarske je strane obrašten grmljem i drvećem, a sa lipovačke opet obućen zelenilom sočnih sienokoša. Uspona na Oštrc imade više s jedne i druge strane. Planinari upotrebljuju većinom uspon iz samog mjesta Rude, jer je najkraći, ali ujedno i najstrmiji. U ljeti lijep i ugodan, nu za vrijeme snijega dosta naporan.

Uputio sam se prošle godine na 8. siječnja, da ga vidim u zimi, i da malo protjeram lijenosť koja se uvlači u tijelo, kada čovjek dulje vremena ne hoda.

Bili smo dvojica i mi smo se opremili sa svim planinarskim spravama, baš kao da ćemo se uspeti bar 3000 m visoko. Nu oprez je veoma dobar, a ono malo što čovjek sa sobom nosi, ne čini baš mnogo poteškoća. Kod svakog uspona u brda, luhkounost je najveći neprijatelj, koji se često znade ružno osvetiti.

Otišli smo u 8 sati iz Samobora. U ubavoj i romantičnoj Dragi, ležala je debela i zimska magla, nu mi smo se nadali, da ćemo na vrhu naći sunce. Nakon jednog sata bili smo u Rudama, gdje smo u planinarskoj gostionici Grabnera naručili objed i ispili čašu mljeka. Otišli smo onim putem uz crkvu. Već nakon kratkog vremena, naišli smo na put pun leda. To je jedan uski klanjac, gdje izvire voda i tu je bilo smrznuto. Naši cepini koje smo uzeli opreza radi, dobro su nam došli već na početku našeg puta, koji nas više zabavlja nego nam davao briće na uspon. Potkovane cipele bile su više podesne za sklizanje nego za pomoć. Nakon

deset časakaizašli smo iz tog »Ledenjaka« i došli pod brdo, gdje je snijeg djelomično već okopnio i mi smo mogli bez zapreke mirno dalje. Tako smo se uspeli do sedla koje vodi na mali Oštrec.

Tu smo naišli na snijeg i led.

Desna sjeverna strana, sjenokoše, bila je pokrivena jedva jedan centimetar debelim ali posve uledenim snjegom, dočim je južnu stranu pokrivaо debeli snijeg.

Kako je rub maloga Oštresa veoma strm i ne ima puta, a južna strana obraštena grmljem i pokrita debelim snjegom, to smo se morali uspinjati po uledenoj travi sjenokoše. Početkom išlo se dosta dobro, nu čim smo došli do polovice puta, gdje je strmina najveća, zatajile su naše cipele i sklizanje je započelo. Imali smo i dereze sa sobom, nu bili smo odviše lijeni, da ih stavljamo na noge, prem bi nam bile dobro došle.

Bio sam sprijeda, a moј drug kojih 10 m iza mene. Zabio sam cepin u oledeni snijeg i gledao mog druga, koji mi je smijuć dovikivao, da se samo vučem pomoći cepina, jer inače ne će ići.

Da nismo imali ove male ali praktične sjekirice, uspon na mali Oštrec bio bi nam onemogućen. Nakon dvadeset časaka napornog puzanja uzdigli smo se na vrh malog Oštresa i tu zapali u 50 cm debeli snijeg. Pogibelj je prošla i mi smo se, gazeći onaj duboki snijeg kroz usko sedlo uspeli na Veliki Oštrec.

Kako smo očekivali tako se i zbilo. Na malom Oštretu sijalo je zimsko sunce samo njegovi traci nisu mogli ugrijati ledene struje koja je dolazila iz lipovačke drage.

Kada smo se uspeli na Veliki Oštrec, nestalo je one ledene struje i mi smo uživali blagu toplinu zimskog sunca, koje je u planinama tako ugodno.

Naš trud nije bio uzaludan, jer smo ugledali krasne julske i kamniške Alpe, čije su se konture u snijegu i suncu tako lijepo odrazivale. Dalje na desno Kum kod Zidanog mosta, zatim Donati kod Rogatca, sve u lijepom snijegu.

Lijepa je bila slika našeg pitomog Zagorja sa Ivančicom i Kalnikom, a ispred njih krasno Slijeme ispod kojeg se pružio naš dragi, mili i lijepi Zagreb. Magla se razišla i mi smo imali pred sobom savsku ravnici, koju siječe nemirna Sava od Krškoga do Zagreba.

Citav smo sat ostali na vrhu i nismo se mogli odlučiti na odlazak, gledajući onu krasnu sliku prirode.

Stari lipovački grad i selo Lipovac u svojoj sniježnoj bjelini podavalii su čarobnu zimsku sliku.

Silazak odlučili smo na drugu stranu, jer nismo imali odvažnosti, da se pustimo natrag kroz strminu malog Oštresa.

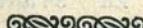
Kad smo došli na sedlo koje spaja Oštrec sa sv. Tri Kralja, odlučili smo, da se spustimo na lijevo kroz jednu guduru, jer uspon na vrh bio je težak, jer je bio uleden baš kao i onaj na malom Oštretu. Gudura bila je strma sa nješto snijega i leda i mi smo češće padali, nu naši cepini bili su nam opet od velike usluge.

Nakon jednog sata bili smo opet u Rudama.

Oštrec je u sklopu samoborskog gorja najljepše i najinteresantnije brdašce i tko se želi priučiti na strmine, neka se uspinje na Oštrec.

To je jedan čisto alpinski kraj, ne samo po obliku, nego i po njegovoj okolini i flori.

Od kako je planinarstvo kod nas više razvijeno, to je Oštrec postao omiljelo izletište naših planinara iz Zagreba. Tko se kani uspeti na Oštrec u zimi, neka se dobro spremi, jer put nije lagan i može biti opasan.

Uspon na Rudač i Rajevo Brdo.

Ivan Krnić

Delnice.

Ljubiteljima Gorskog Kotara može se najtoplije preporučiti izlet na Rudač i Rajevo Brdo.

Rudač je veliki brdski masiv između Ravne gore, Srpskih i Brod-Moravica, a Rajevo Brdo je najviši vrh tog masiva. U špecijalnoj karti (broj: 5854) označen je kao Vijenac sa kotom 899, no popularno se zove Rajevo brdo prema blizom Rajnovu Brdu, koje se ime u okolišnom pučanstvu izgubilo.

Na ovaj masiv imadu četiri usponišta: jedno od Srpskih Moravica, drugo od Brod-Moravica, preko Dobre, te Novih i Starih Lazeva, treće preko Skrada, Divjaka i Bukovrha i četvrto preko Ravne gore.

Ovaj uspon, poduzelo je nas nekolicina članova delničke podružnice »Risnjak«, pa je naš put vodio preko Skrada i Bukovrha, a nazad preko Starih i Novih Lazeva na Dobru i na Brod-Moravice.

Pošli smo ujutrašnjim mješovitim vlakom iz Delnica, te smo preko Skrada i Divjaka stigli u Bukovrh oko 9 sati. Odavde smo se spustili do Bukovskog potoka i kraj Mancetove Žage stali se uspinjati prisojem masiva Rudač. To prisoje ima najprije popularni naziv Črimuž, na uzvisini od kojih 150 m već se zove Rudač, a cijeli gornji plateau, na kojem se uzdiže Rajevo Brdo kao najviši vrh, nosi u narodu ime Rajevo brdo. Uspon je doduše veoma strm, dižemo se od Bukovskog Potoka do plateau-a preko 300 m, ali nije prenaporan, a opasnosti nema uopće nikakovih, te će ga svaki, pa i krupniji planinar (među takove spada i pisac ovih redaka) dosta lako svladati. Trebali smo za taj uspon taman 1 sat neprestanog penjanja. Cijelo prisoje obrasio je bukovom šumom, u kojoj jeseni Lazani love puhove, kojih ovdje ima silesija. Vele, da su Lazani (stanovnici Starih i Novih Lazeva) izvježbani lovci na puhove, koji su, kako je poznato, izvrsna divljač za jelo, a osim toga cijenjeno je i njihovo sivo-bijelo krvzno.

Plateau je sav obrastao jelovinom i smrekom, a ispod samog Rajevog Brda prostrla se prostrana sjenokoša, koja se vije šve na vrh kote 899. S ovog vrha otvara se jedan od najprostranijih i najveličanstvenijih horizonata u Gorskom Kotaru, pa se zbog tog velebnog vidika svakom planinaru isplaćuje, da se barem jedamput amo popne. Mislim, da se ne može govoriti o potpunom poznavanju Gorskog Kotara, ako se nisi i amo potradio.

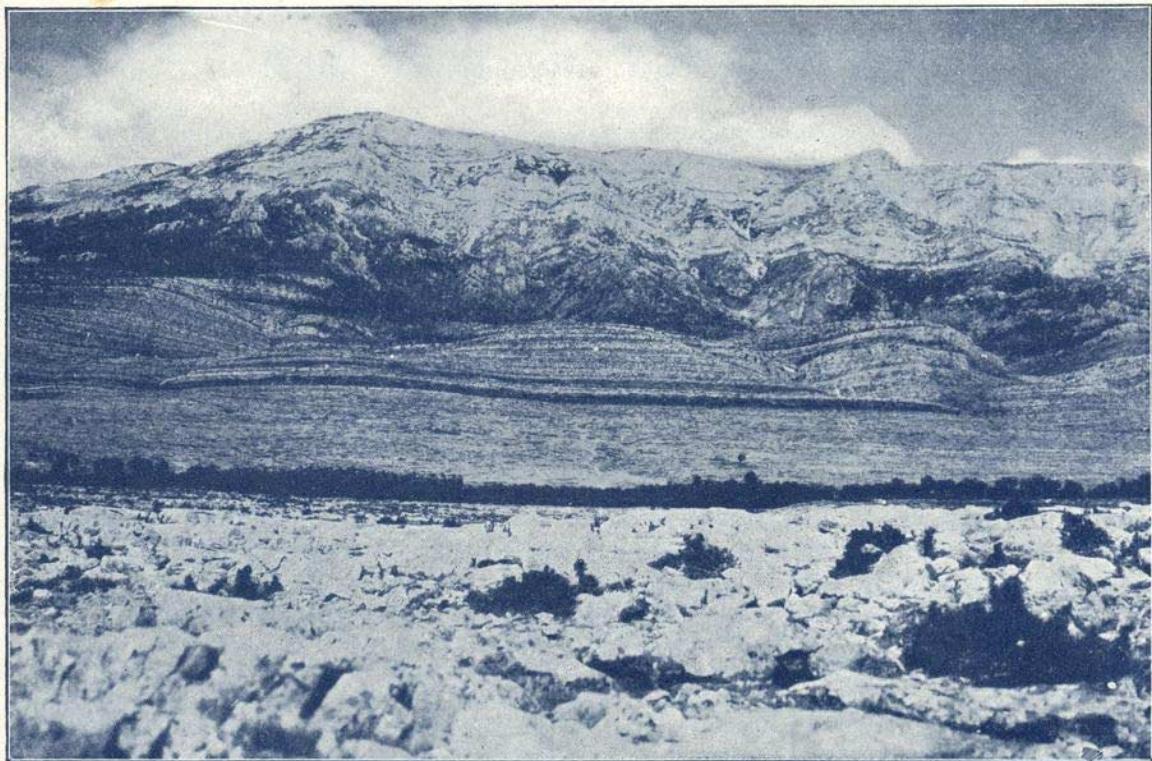
Cijelo Rajevo Brdo je sada, početkom ljeta, jedan cvijet. Trava je porasla do koljena, a sva se sastoji od biljki u cvatu. Pčele i leptiri lijeću od cvijeta do cvijeta, a cvrčci i skakavci psiču i cvrče, tako da je čunj Rajeva Brda jedna glasna i skladna muzika, koja ti to ogromno brdo čini živim i obdarenim darom govora.

Ljudi pričaju, da je Brdo puno zvjeradi, da ima onđe jeseni i ranim proljećem medvjeda, a zimi vukova i lisica, a ina sitnu divljač, da je ovdje najobilatiji lov. Nije ni čudo, jer je cijeli Rudačev masiv prilično nepristupačan, pa tako se zvjerima i divljači tude pruža najsigurnije sklonište.

Preporuča se stoga priređivati izlete samo u grupama, a i ove neka ponesu sa sobom valjanog oružja. Za slučaj susreta s medvjedom neka se nikada ne upotrebljuje oružje za navalu, jer se lov na medvjede ne udešava prigodom planinarskih izleta, nego su tomu potrebite posve druge priprave. Medvjed uopće ne će bez povoda nikada sam navaliti na čovjeka — tek ako je ranjen, ili ako tkogod potjera medvjedicu i njene mlade, dok ih doji i vodi. Ako dakle sretnete medvjeda izdaleka, treba opaliti hitac u zrak, pa će pobjeći, a ako ga sretnete iz bliza, treba mu se ukloniti i sakriti za drvo, no za svaki slučaj odmah držati oružje u pravnosti.

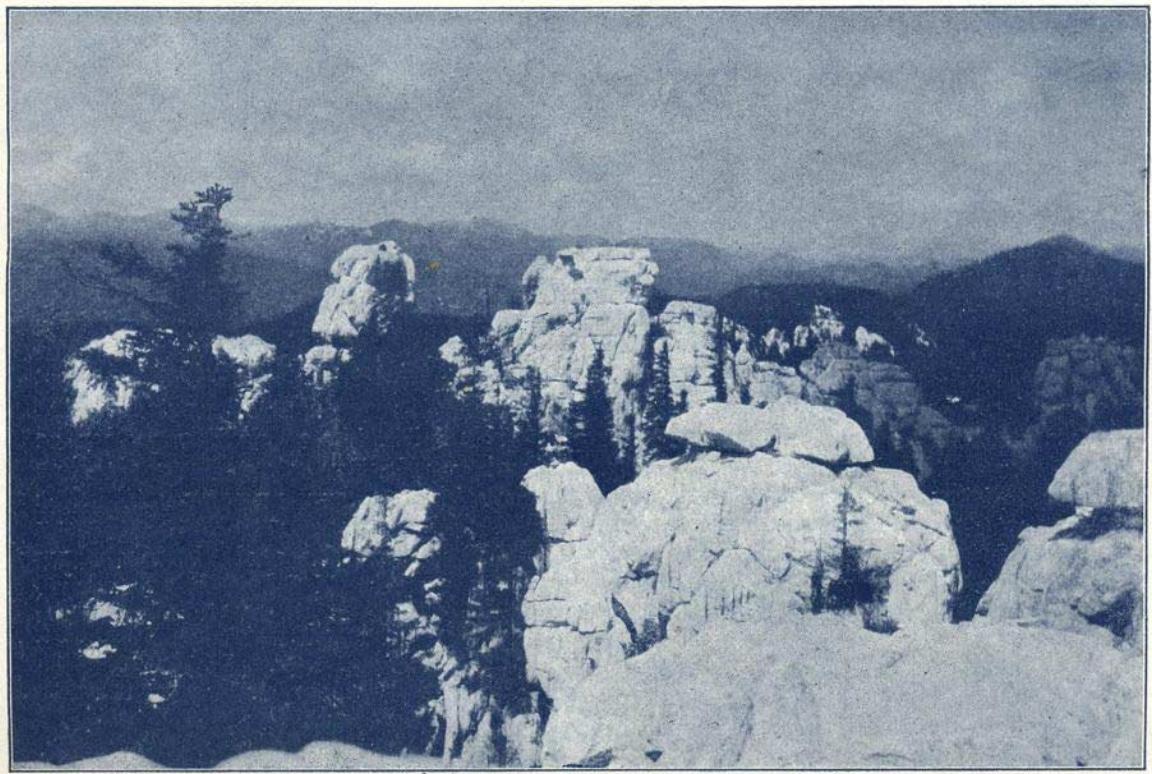
Vukovi se javljaju zimi, kad je uspon i skijima malne nemoguć.

2

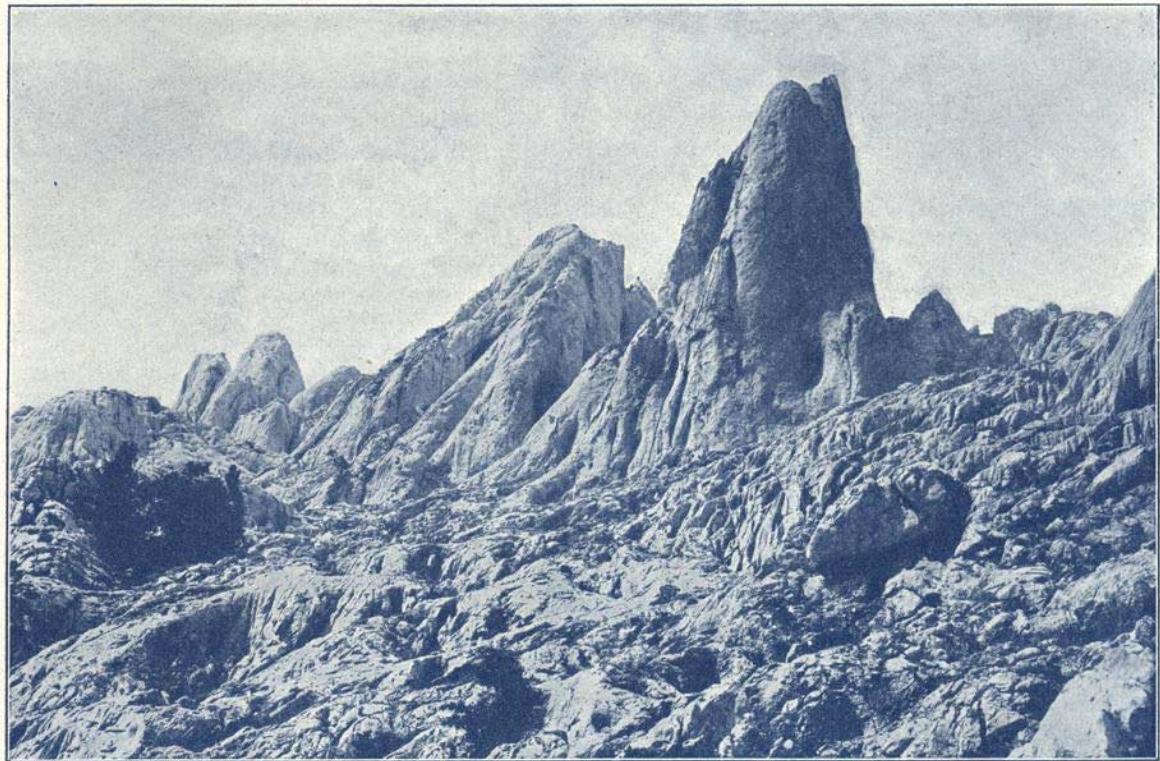
ZAPADNA STRANA DINARE. POGLED SA IZVORA KRKIĆA.

FOTO: Dr. I. KRAJAC.

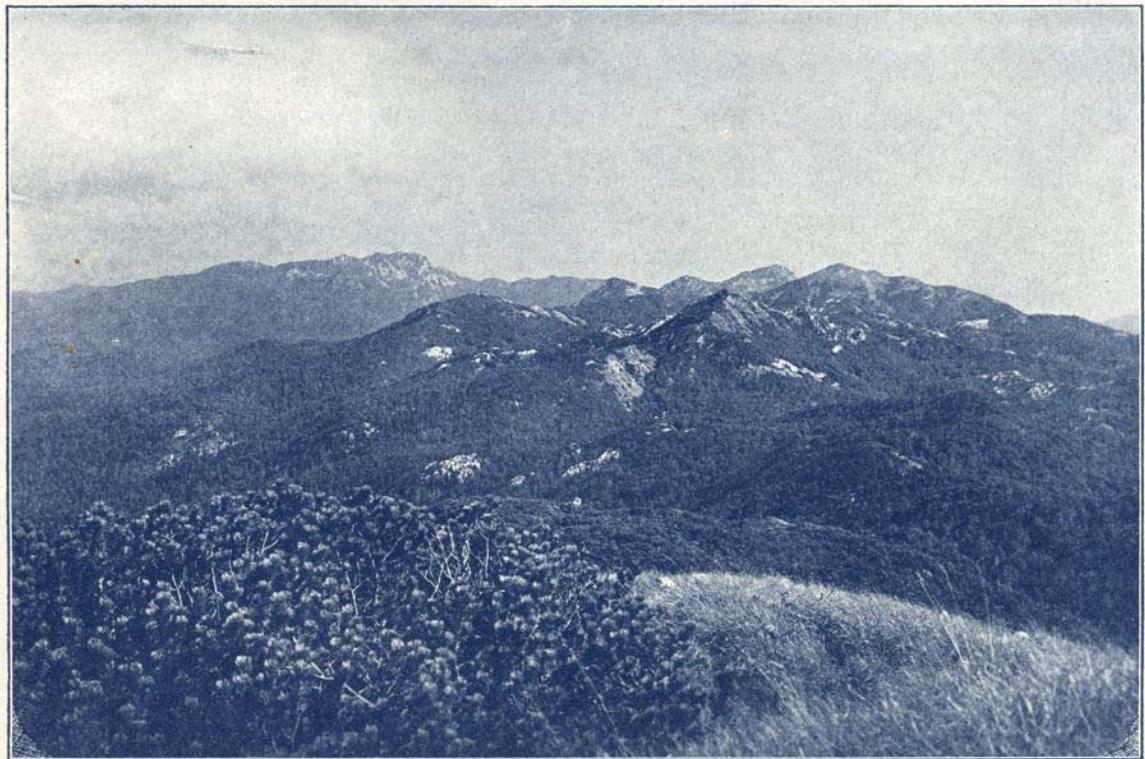
SAMARSKE STUENE ZAPADNII VRH CENTR. MASIVA

FOTO: Dr. I. KRAJAC.

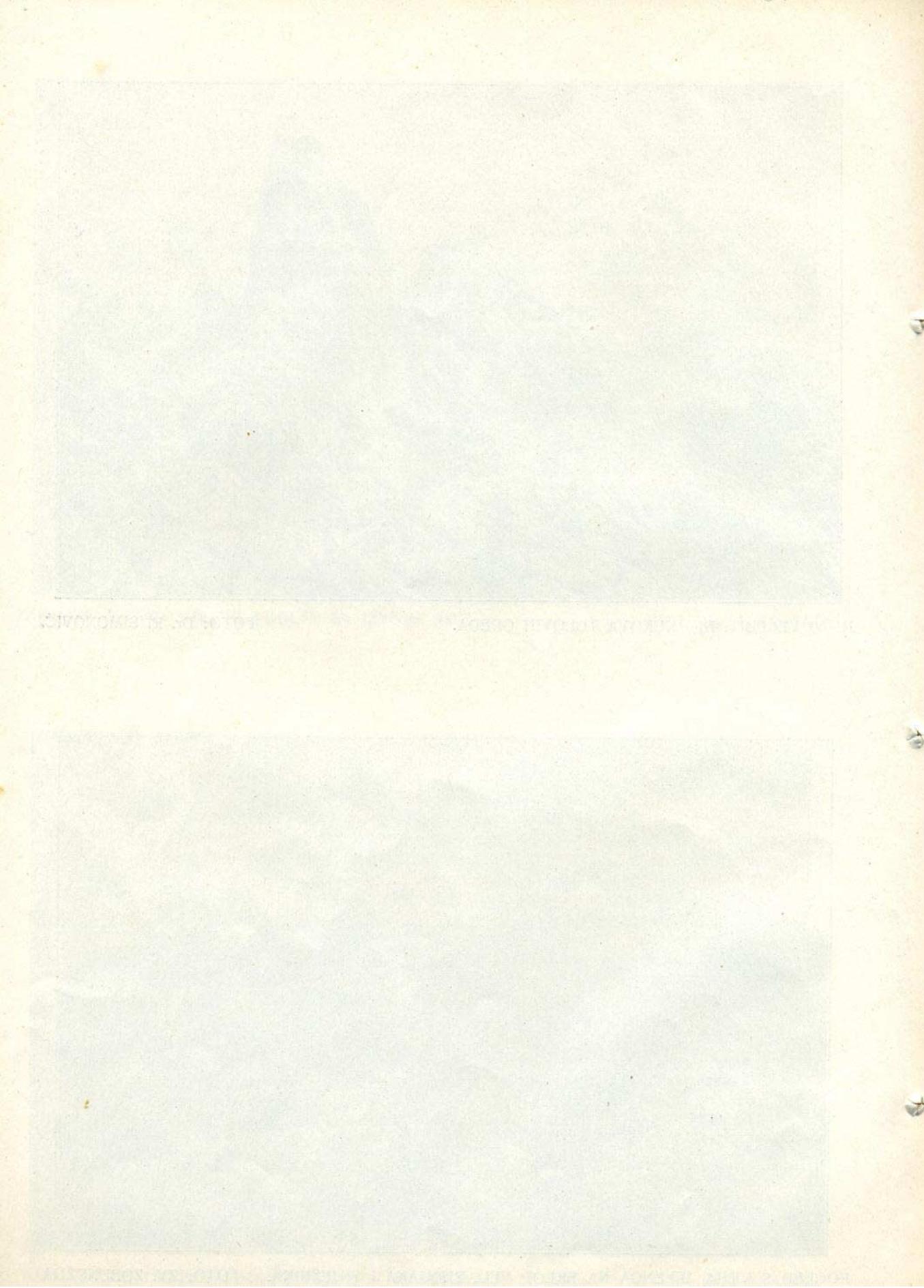

JUŽNI VELEBIT. DIO KUKOVA TULOVIH GREDA.

FOTO: Dr. R. SIMONOVIĆ.

POGLED S VRHA JELENCA NA SKLOP VEL. RISNJAKA I SNJEŽNIKA. FOTO: ZV. ZOBUNDŽIJA

Na Rajevu Brdu nalazi se i ukusno vrelo žive vode, uhvaćeno u korito od betona, pa tako ima vazda svježe i zdrave vode.

Kući smo se vraćali na Stare i Nove Laze. Put vodi šumskim kolnikom, koji je takav, da se moraš diviti ljudima, koji tim putem izvoze drvo. Taj šumski kolnik nikako da se primakne kraju. Pratioci domaći žitelji, uvjeravaju te, da će sadna doći košenice, i da se s njih odmah vidi Stari Lazi. Ali košenica nema, a nema ni Starih Lazova. Napokon eto sjenokoše! Iznad nje nalazi se znamenita Ledena Jama, špilja, u kojoj ima vazda leda i u koju zalaze mjesni gostioničari po led, kojim hладе ljeti piće.

Odatle se prostiru prostrane sjenokoše, koje su vlasništvo žitelja Srpskih Moravica. Tek preko tih sjenokoša, koje se također viju u beskonačnost, prelazi se preko Rudačeva sedla, dok na desnu ruku ostaje najviši vrh tog sedla, koji je u špecijalnoj karti označen kao kota 819.

Najednoć se šumski kolnik stane strmo i naglo spuštati. Kolnik prolazi uzanim ilovastim klančićem, ali trasa toga kolnika upravo je nevjerojatno strma. Što sam se prije čudom čudio ljudima, koji onim šumskim putem izvoze drvo, ovdje se to moje čudenje pretvorilo u nevjerenje, da bi se uopće veći teret mogao tuđa sretno provesti. Domaći žitelji, koji idu sa mnom smješkaju se ponosno na to moje nevjerenje, pa mi govore, kako se tu moraju zavreti tri kotača na kolima, a povezani štrikovima voz sijena podupirati vilamom sad s lijeva, a sada s desna, već prema tome, na koju se stranu taj put jače nagnje. Strmina je strahovita i opet beskonačna. Ja se opominjem, što su mi ljudi kazali, da će se iza košenica odmah vidjeti Stari Lazi, ali strmi prečac vodi te šumom, kojom ne vidiš kraja, nit ti se igdje javlja išto što bi dalo barem naslutiti na blizinu sela. Ponavljam svoje upite: »Pa gdje su ti Vaši Stari Lazi?« i vazda primam stereotipni odgovor: »Valje budu pršli, valje«. Ali ih nema, pa nema! Ujednoć, iznenada, eto nedaleko kućnih krovova — eto Starih Lazova! Meni su stale noge već klecati, drugovi, laganiji od mene pretekli su me dobrano, kako su kraj kapelice sv. Josipa zakrenuli u selo Stare Laze.

O, blaženog li sela, za nas krupnije planinare nakon uspona na Rajevu Brdo! Nigdje nema tako dobre i svježe vode, kako je kriju Starolaški bunari. To je živa voda i treba da se je svaki napije, jer je ukusna i hladna.

Razmišljao sam, kako bi uspon s ove strane bio nerazmjerno teži i naporniji od onog, kojim smo mi pošli sa strane Bukova vrha.

Iz Starih Laza spustili smo se i opet jednom glomaznom strminom do Dobre. Na podnožju ovog posljednjeg brda obrasio je tlo resnicom, a u ovo doba godine, sve je puno krasnih vrganja. Kako smo s brda na našu žalost vidjeli, da nam je mješoviti vlak — posljednja željeznička prilika za povratak u Delnice — odjurio (?!), tada smo za kratak čas nabrali koš vrganja i ovako se uputili do Brod-Moravica, gdje smo od tih vrganja spremili bogovsku večeru. Susretljivošću glavara postaje mogli smo oko pol 11 h u veče vratiti se teretnim vlakom kući u Delnice.

Naše slike.

1. Opis slike **Pogled na Dinaru** nalazi se u članku Dinara od predsjednika Dr. I. Krajača.

2. **Samarske stijene.** Neposredno na naše dolomite Bijele stijene, nadovezuje se gorski niz rastrganih i razlomljenih Samarskih stijena, koje svojom rastrganošću, romantikom i divljim milieu-om ne zaostaju niti najmanje za Bijelim Stijenama, pa su ove potonje samo u tvorbi bizarnijih oblika lijepše i veličanstvenije. Prvi planinar, koji je stupio na Samarske stijene bio je društveni predsjednik g. dr. Krajač i njegova gospoda, pa njima imamo zahvaliti ovu lijepu sliku, kao i otvorene istih planinarstvu. Pristup na Samarske stijene vodi iz Begova Razdolja istim putem kao i na Bijele stijene, tek kad dodemo na cestu Begova Staza kod 13 klm zakrenemo nogostupom na desno i tim putem idemo koja $\frac{1}{4}$ sata do velike ponikve iznad koje je zatesana debela bukva i odavle polagano opet na desno kamo nas vode zatezi sve do na vrh istočnih kukova, a ispod ovih vode isto takovi zatezi do zapadnih kukova.

3. **Tulove grede.** Izvrsna slika poznatog Velebita dra Simonovića prikazuje nam jedan dio rastrganih i razlomljenih stijena i tornjeva Tulovih greda u južnom Velebitu iznad Obrovca. Koliko je lijep pogled na same Tulove grede, toliko je lijepši i veličanstveniji pogled s njih na vrhunce južnog Velebita; prema sjeverozapadu ukazuje nam se glavica za glavicom počam od Sv. Brda sve do Viševice, prema jugu divni prodror Zrmanje sa prekrasnim Novigradskim i Karinskim

morem, a prema jugoistoku Crnopac i posljednji izdanci Velebita, a u pozadini masiv Dinare. Tulove grede su gole stijene razlomljene i sastavljene od tornjeva i tornjića, gotovo bez vegetacije, pa tek ispod tih krških oblika nalazimo slabu i kržljavu vegetaciju. Pristup na Tulove grede je najbolji iz Obrovca, a može se i sa ličke strane iz Medka preko Halana i Kraljičinih vrata. —ak.

4. **Pogled sa vrha Jelenca (404 m) na skupinu Vel. Risnjaka i Snježnika.** Malen je broj naših planinara, kojima je poznata ova planina, koja po svojem krasnom položaju, romantičnom vidiku, te bogatstvu flore, — zaslužuje mnogo više pažnje. Tko je jednom posjetio Jelenc, taj će mu sigurno i u buduće ostati stalnim gostom.

Pogled sa vrha Jelenca ne zaostaje za onim Risnjaka ili Snježnika, što više ga u mnogom i nadmašuje. Medju ostalim krasno se vidi naše Jadransko more, čitav Kvarner sa Cresom, Krkom te mjesima Opatija sa Velom Učkom, Lovrana, Velebit, Kranjski Snježnik itd. Za lijepog vremena dobro se razabiru Slovenske Alpe sa impozantnom silhouetom Triglava.

Na našoj slici vidimo jedan dio panorame Jelenca: sklop Velikog Risnjaka i Snježnika, te nekih susjednih brijegeva.

Sam vrh Jelenca potpuno je obrasao klekovinom; jedan takav grm vidimo i na našoj slici.

Potanji opis Jelenca donjet ćemo u jednom od narednih brojeva našeg lista. **Z. Z.**

Društvene vijesti.

† **Vladimir Krešić.** U ponedjeljak 17. studenoga 1924. preminuo je u zagrebačkom sanatoriju u visokoj starosti od 77 godina Vladimir Krešić, ugledni zagrebački gradjanin i začasni član Hrv. Planinarskog Društva i jedini još živući član prvog upravnog odbora H. P. D. prije 50 godina.

Rodio se u Karlovcu dne 20. prosinca 1874. Otac mu bijaše poznati rodoljubni trgovac i kulturni radnik Mijo Krešić. Posvetivši se već za rana bankovnoj struci zauzeo je kasnije vrlo istaknuto mjesto u privrednom životu glavnog grada Zagreba. Bio je prvim dugogodišnjim generalnim ravnateljem god. 1892. osnovane Hrv. slav. zem. hipotekarne banke dok je god. 1919. preuzeo čast predsjednika Hrv. sveopće kreditne banke i Dioničkog društva za eksploataciju drva, koja je mjesita zapremao sve do svoje smrti. Mnogo je pažnje posvetio razvitku grada Zagreba te je bio

neprekidno kroz punih 25 godina gradskim zastupnikom i predsjednikom kluba većine. Zahvalivši se uslijed poodmakle dobi god. 1913. na časti gradskog zastupnika izrazila mu je posebna deputacija pod tadašnjim načelnikom arh. Holjcem zahvalnost za njegov dugogodišnji požrtvovni rad u interesu glavnog grada te mu predala počasnu plaketu. U društvenom životu zagrebačkom igrao je uglednu ulogu pa je lijepi njegov dom u Tuškancu bio kroz decenije stjecište najotmenijih krugova. Kroz sav svoj vijek činio je mnogo dobra, podupirao je obim rukama hrvatska kulturna društva i zagrebačku sirotinju. Punih 25 godina bio je podpredsjednikom i požrtvovnim članom bivšeg Društva crvenog križa za kraljevine Hrvatsku i Slavoniju, gdje se istakao osobito za vrijeme svjetskoga rata.

Kad su se god. 1874. nekoji naši prirodoslovci

i planinari složili da osnuju Hrv. Planinarsko Društvo, pozvali su u svoje kolo mladog i uglednog tadašnjeg bankovnog činovnika Vladimira Krešića. Podupirajući sve što je lijepo i plemenito, odazvao se on časnom pozivu te bude na prvoj redovnoj glavnoj skupštini H. P. D. dne 29. travnja 1875. izabran prvim društvenim blagajnikom, koju je dužnost obnašao velikim marom kroz punih deset godina do god. 1884. Iz onoga je doba pomno sačuvao prvi Imenik i prinosnik članova Hrv. Planinarskog Društva za god. 1875./1881., koji će biti kao originalni dokumenat iz povijesti H. P. D. pohranjen u budućem našem planinarskom muzeju. God. 1884./85. bio je odbornikom društva. Sudjelovao je među inim 10. kolovoza 1882. na izletu Hrv. Šumarskog društva na Sljemenu u zastupanju H. P. D., te 13. svibnja 1883. kod otvorenja i preuzimanja novog kolnika od šestinskog kamenoloma do Kraljičinog zdenca po upravnom odboru H. P. D. Prisustvovao je s mnogo odličnih zagrepčana i posveti željezne piramide na Sljemenu dne 7. srpnja 1889. te je bio još jedan od zadnjih živućih svjedoka one velebne planinarske proslave. Od osnutka H. P. D. bio je kroz 50 godina članom društva, čiji je rad pratio vazda najvećom pažnjom, a isto je tako bio sve do svoje smrti revnim pretplatnikom i čitateljem društvenog glasila »Hrv. Planinar«. O proslavi svoje pedesetgodišnjice izabrao ga je Hrv. Plan. Društvo »kao jedinog još živućeg člana prvog upravnog odbora« na svečanoj sjednici dne 7. rujna 1924. svojim začasnim članom. Usljed visoke starosti i narušenog zdravlja nije mogao osobno prisustvovati jubilarnoj proslavi, no kad sam mu usmeno izručio u lijepom njegovom tuškanačkom domu vijest o izboru začasnim članom, ganuto mi se zahvalio žečeći Hrv. Plan. Društvu mnogo sreće i uspjeha u dalnjem radu. Unatoč visoke starosti bio je vedra duha te se rado sjećao mnogih već zaboravljenih dogadaja iz prvog djetinjstva našeg H. P. D.

Kao odvjetak stare patricijske obitelji bio je plemenitog srca, prava hrvatska korenika i poštanjek predratnog kova. Hrvatsko Planinarsko Društvo sačuvati će ime Vladimira Krešića, svog osnivača, prvog dugogodišnjeg blagajnika, 50-godišnjeg člana i konačno začasnog člana za uvek u svijetloj uspomeni te se ponosi da je takvog muža moglo brojiti među svoje članove.

† **Ing. Milan Lenuci.** U nedjelju 16. studenoga 1924. umro je u Zagrebu u 75. godini života inženjer Milan Lenuci, gradski gradevni nadsvjetnik u m. i velezaslužni začasni član Hrv. Planinarskog Društva.

Roden u Baniji kraj Karlovca 30. srpnja 1894. svršio je tehničku visoku školu u štajerskom Gruz god. 1873. te je već iduće godine stupio u službu gradskog poglavarstva u Zagrebu kao inženjerski pristav u kojem je svojstvu rukovodio upravu gradskog vodovoda. God. 1882. bude imenovan gradskim inženjerom, god. 1891. povjerila mu se uprava gradskog gradj. ureda, god. 1892. bude imenovan nadinženjerom, a 1896. gradskim tehničkim savjetnikom u kojem je svojstvu službovao do svog umirovljenja god. 1912. Kao dugogodišnji gradski inženjer i predstojnik grad. gradj. ureda stekao je ing. Lenuci neprolaznih zasluga za gradevni razvitak glavnog grada Zagreba. Gradski vodovod, novi dio predratnog Zagreba a naročito prekrasni nasadi od Zrinjevca do državnog kolo-dvora njegova su djela. Naročito je velikih zasluga stekao oko gradevne obnove Zagreba poslije katastrofalnog potresa od 9. studenoga 1880. On je stajao na čelu tehničke komunalne uprave u doba kada su se polagali temelji modernom Zagrebu, pa je njegovo ime zauvijek skopčano sa gradevnim razvitkom otmjenog pedratnog hrvatskog glavnog grada.

Ing. Lenuci bio je sav svoj vijek požrtvovni hrvatski kulturni radnik pak je naročito za Hrv. Plan. Društvo stekao osobitih zasluga. Odmah po osnutku H. P. D. god. 1874. stupio je među društvene članove te se istakao nesebičnim požrtvovnim radom. Po njegovom se nacrtu izradila prva drvena piramida na Sljemenu koju je upravni odbor svečanim načinom preuzeo 22. srpnja 1877. Na VI. redovnoj godišnjoj skupštini dne 14. ožujka 1878. bude ing. Milan Lenuci izabran u upravni odbor kome je pripadao više od 30 godina. Kao tehnički stručnjak radio je neumorno na procvatu Hrv. Plan. Društva pa su mnoga lijepa tehnička djela iz prvih decenija društvenog opstanka za uvek skopčana s njegovim imenom. Dne 9. i 10. lipnja 1878. sudjelovao je kod društvenog izleta u Križevac i Kalnik. Po njegovim se nacrtima izradio čardak na Plješivici preuzet po upravnom odboru dne 24. srpnja 1881. Isto se tako pod njegovim nadzorom obzidalo god. 1881. vrelo na Sljemenu i providilo natpisnom pločom.

Lijepo i hladovito drveno pristanište na Kraljičinom zdencu podignuto u srpnju 1882. također je djelo Milana Lenucia. Dne 8. kolovoza 1882. poduzeo je zajedno sa Schlosser-Klekovskim prve markiracije u Zagrebačkoj gori a 10. kolovoza iste godine zastupao je H. P. D. kod izleta Hrv. Šum. društva na Sljemenu. Godine 1892. bude izabran društvenim potpredsjednikom, koju je čast obnašao velikim marom kroz dugi niz godina. God. 1893. zastupao je Hrv. Plan. Društvo kod posvete dr

vene piramide na Ivančici. O proslavi svoje 50-godišnjice sjetilo se Hrv. Plan. Društvo svog velezaslužnog dugogodišnjeg odbornika i tehničkog stručnjaka te ga na svečanoj sjednici 7. rujna 1924. izabralo začasnim članom. Unatoč slaba zdravlja i starosti prisustvovao je Milan Lenuci osobno jubilarnoj sjednici te se ganutim riječima zahvalio na iskazanom mu odlikovanju veleći, da je sve što je učinio, učinio iz ljubavi za planinare. Bio je i osnivačem Hrvatskog Sokola te kao takav izabran začasnim članom prigodom proslave 50-godišnjice Hrv. Sokola u srpnju 1924. Shrvan obiteljskom nesrećom i brigama, smalaksao je sve to većma, dok ga konačno blaga smrt ne riješi svih zemaljskih muka. Sahranjen bude 18. studenoga 1924. u počasnom grobu glavnog grada Zagreba.

Razvoj i procvat Hrvatskog Planinarskog Društva usko je vezan za sva vremena sa imenom inženjera Milana Lenucia kome budi kao osnivaču društva, mnogogodišnjem revnom i pozrtvovnom odborniku i potpredsjedniku te začasnom članu svjetao spomen!

Szavits-Nossan.

Medvednica ili Slijeme. Gavazzi iznese u Glasniku hrv. narav. društva god. 1910. misao, da se zagrebačka gora prozove historičkim svojim imenom »Medvednicom«. Otkad je i Milan Šenoa taj naziv usvojio, a Henneberg iznesao historijske dokaze za to ime sve od 12. do 19. vijeka protiv misli generala Steeba iznesenoj i u »Agramer Tagblattu« br. 120. god. 1913., počeše i planinari ime »Medvednica« isticati.

Neima dvojbe, da Gavazzi, Šenoa i Henneberg pravom ističu ime Medvednica za goru zagrebačku, ali neki planinari krivo rabe taj naziv razlikujući ime Medvednica za cijelo zagrebačko gorje od vrha toga gorja, to jest od onoga dijela gorja, gdje piramida stoji i pod njom planinarska kuća, pa tim prave smutnju. Ta već i historijski spomenici tu razliku prave a i geografski pojma traži, da se ta razlika mora praviti.

U Glasniku hrv. prirod. društva godine 1920. (1919.), u kojem Henneberg ističe histor. dokumente za naziv Medvednica, razabiramo po ispravama iz god. 1209., 1266., 1328. i drugima tu razliku u riječima: »cacumen magni montis Medvednica vulgariter Slemen dictum«, pa zato valja rabiti ime Medvednica, kad se uopće ide u zagreb. goru, a ime Slijeme, kad se ide do piramide i gradskе kuće. Pa ako mislimo poći u odredjeni dio Medvednice, spomenimo odredjeni taj dio svojim opće poznatim imenom kao što je na pr. Sv. Jakob, Malo Slijeme, Bistra gora, Bačunski vrh, sv. Šimunska gora, Čućersko gorje, Medveščina t. j.

ona kosa, koja se diže od potoka Blizneca sjeverno do Puntijarke, do nedavna posjeda grofa Kulmera, danas predan seljacima i gradu Zagrebu. To bi bilo i praktično, jasno i ujedno poučno; ne zovimo Slijeme Medvednicom, a Medvednicu Slijemom.

Novotni.

Tumač znakova po Hrv. planinarskom društvu »Ivančici« označenih putova. 1. Na Ivančicu preko Mrzljaka. 3 h, horizontalna pruga bijelo, crveno bijelo. Prvi znak na kestenu pred župnim dvorom. Cestom kroz selo kraj mlinova do Pustove pilane. Iza pilane preko potočića desno u šumu. Šumskim kolnim putem do polja, kroz polje opet šumskim putem, pa onda uz potok Bistrice. Pošto se prodje i posljednji izvor Bistricu, ide se dalje kolnim putem neko vrijeme i dodje do znaka, koji zakreće strmije desno. Tu je odmah Mrzljak. To je poslednji izvor, odavle valja ponijeti vodu. Od Mrzljaka desno zavojitim šumskim putem, koji se dosta strmo diže na sedlo Ivančice, — gdje se dijeli put na Oštrc horizontalna crvena pruga, zatim dalje kraj Črnih mlaka — put za Belec i Batinsku glavicu horizontalna bijelo-crvena pruga, šumom lijepim i laganim putem preko jedne male čistine, pa opet šumom do vrha. Pred vrhom zakreće jedan put horizontalna crvena pruga na malu čistinu sa izgledom prama sjeveru. Sa vrha nikakav izgled, sa otvorenog mjesta prema sjeveru vrlo dobar izgled.

2. Na Ivančicu preko Konja. $2\frac{1}{2}$ h, vertikalna bijela-crvena-bijela pruga. Prvi znak iza pilane. Cestom kroz selo Prigorec, onda serpentinama preko malog i velikog Konja na vrh. Sa velikog Konja dobar izgled na istok, sjever, zapad. Pošto se put sastao sa putem br. 1., ide se još kratak dio do vrha.

3. Na ruševinu grada Oštrca. $3\frac{1}{2}$ h, horizontalna crvena pruga. Putem br. 1. do sedla. Odavle dalje horizontal. crvenim znakom dolje na zagorsku stranu. Lijepim šumskim kolnim putem do ispod Oštrca. Zatim strmo gore na ruševinu. Ozgora sjajan vidik na Zagorje i na sjever preko sedla Ivančice prema Ravnoj gori.

4. Na Belec preko Batinske glavice. 4 h, horizontalna bijelo-crvena pruga. Putem br. 1. do Črnih mlaka. Odavle horizontalna pruga bijelo-crvena šumskom stazom do lijepe čistine — Batinske glavice. Izvanredan vidik. Čitavo Zagorje, jugoistočno daleko Posavina. Lijevo dolje vidi se stari Belec, desno Oštrc. — Preko čitave čistine istim znakom spušta se dosta strmo uz pećine i kroz šumu na kolni put, onda opet kroz šumu na stari Belec. Na putu blizu Belca izvor. (Za vrućeg i suhog ljeta presuši.)

5. Na Ravnu goru. 4 h, horizontalna bijelo-crvena pruga. Vlakom do Lepoglave, pa onda cestom u Kamenicu, ili iz Ivanca preko Kuljevčice prečacima u Kamenicu. Od gostione Husnjak u Kamenici horizontalna bijelo-crvena pruga cestom preko mosta do nekih kuća pred šumom. Zatim lijepim šumskim kolnim putem sve uz potok do posljednjeg izvora. Znak bijelo-crveni okrug. Dalje istim putem, dok znak ne odvede preko male čistine u šumu, zatim šumom do vrha. Sa vrha na sve strane veoma lijep vidik.

Na Ravnu goru može se preko kameničkog i bednjanskog Podgorja. Selskim putem do posljednjih kuća, pa onda dalje uz pećine strmo na vrh. Tim se putem otvaraju lijepi vidici.

Glavne skupštine. Svoje prošlogodišnje glavne skupštine održale su slijedeće podružnice HPD.:

Podružnica u Gospiću dne 27. januara 1924.

Podružnica »Japetić u Samoboru dne 27. travnja 1924.

Podružnica »Ivančica« u Ivancu dne 17. travnja 1924.

Podružnica »Strahinščica« u Krapini dne 23. lipnja 1924.

Sve su ove skupštine obdržane prema dnevnom redu društvenih pravila.

Cijeli zapisnici nisu donešeni radi suviše ograničenog prostora u »Hrv. Planinaru«.

Članarina za godinu 1925. Pozivaju se opetovano društveni članovi, da što prije uplate ili pri-pošalju društvenoj poslovniči članarinu za g. 1925., budući da je znatan dio članskih prinosa neophodno potreban za skoru dogradnju planinarske kuće na Sljemenu, za koju je gradja već priredjena. Upozoraju se društveni članovi, da se u smislu propisa od 1. siječnja 1925. ne će nikomu izdati uvjerenje za pogodovno putovanje na željeznici, tko ne bude prije toga uplatio članarinu za god. 1925. Isto vrijedi i za pristup na društvene zabave, sastanke i predavanja. Uz članarinu treba podmiriti i pretplatu na ilustrovano društveno glasilo »Hrvatski Planinar«. Članarina iznosi 25 Din., upisnina (za nove članove) 15 Din, a pretplata na »Hrvatski Planinar« 50 Din, za djake i radnike 40 Din.

***Nove označke puteva u Gorskom kotaru.** Članovi središnjice Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu markirali su slijedeće putove:

I. Muževa hiža (špilja iznad Zelenog vira). Obnovljena je markacija crvenom bojom od stanice Skrad. Preko puta posljednje žel. zgrade smjerom prema prorovu Kupjaka postavljena je prva označka na okomitoj željeznoj tračnici. Od nje označke spušta se niz željeznički nasip na

desno puteljak, te je odmah pod nasipom na kartu označen smjer puta i natpis »Muževa hiža«. Put traje $\frac{1}{2}$ sata.

II. Hajdova hiža (špilja) nad Kuželim. Iz Delnicu putem do raskršća, gdje se lijevo odvaja crvenom bojom označen put na Drgomalj, a desno je markirano crveno-bijelim vodoravnim potezima na Ševaljske dolce, odakle strmom stazom (mjestimice usječenim stepenicama) kroz više sipina do same špilje. Ovo je najkraći i ujedno najlaglji put do Hajdove hiže.

2. Iz Broda na Kupi počinju označke kod gostione g. Bolfa, gdje je ujedno smještena ploča sa natpisom »Hajdova hiža«, 4 sata hoda. Označke su po glavnoj cesti dosta rijetke tek kod sela Grbael, gdje se odvaja put od ceste, počinju dosta gusto crveni znakovi. Ovaj se put preporuča više za silaz, jer vodi strmim sipinama, a osim toga ugrožen je padajućim kamenjem.

III. Rudopolje — Plitvička jezera. Član gosp. Pomper obnovio je označke od stanice Rudopolje do hotela na Plitvičkim jezerima.

IV. Članovi središnjice markirali su put na »Bijele stijene« od sela Jasenka i to od zadnje kuće na »Rusov Jarak« i Begovu stazu do sedla Bijelih stijena. Put traje $3\frac{1}{2}$ sata. — Djelomično je obnovljena markacija Bitoraj.

Načelno rješenje o pravu sudjelovanja podružničkih izaslanika na glavnim skupštinama Hrvatskog planinarskog društva, središnjice u Zagrebu. Upravni odbor zagrebačke planinarske podružnice »Sljeme« nije se pokorio jednoglasnom zaključku članstva i svih u glavnoj skupštini od 26. VI. 1924. zastupnih podružnica (osim »Sljemena«) kao i društvenim pravilima, koja jasno i nedvoumno određuju, da izaslanici podružnica mogu samo u tom slučaju i u toliko sudjelovati na glavnim skupštinama središnjice, koliko su u pogledu članarine prema središnjici za odnosnu tekuću godinu svojoj dužnosti zadovoljile. Upravni je odbor »Sljemena« naprotiv tražio, da se podružnici prizna pravo izaslati na skupštinu središnjice zastupnike (za svakih 10 članova po jednoga) za onoliki broj članova, koliko ih je za tekuću godinu uplatilo članarinu samo blagajni »Sljemena«, koja da nije dužna otpadajući iznos članarine predati središnjici prije ožujka slijedeće godine, dakle 9 mjeseci nakon dotične glavne skupštine.

Sa tim zahtjevom odbor se »Sljeme« obratio za pomoć policiji tražeći od nje, da onemogući ispravnu primjenu društvenih pravila i jedino mjerodavnog jednoglasnog zaključka — glavne skupštine. Redarstveno ravnateljstvo primivši tu pri-tužbu »Sljeme« nije se informiralo kod središnjice o stanju stvari, kako je bilo očekivati,

niti se upustilo u suvislo proučanje društvenih pravila, organičke veze pojedinih ustanova, njihova duha i smisla, nego je na osnovu jednostrane tendenciozne informacije sa strane odbora »Sljeme« izdalo protiv jasnog jednoglasnog zaključka jedino mjerodavne glavne skupštine nalog središnjici Hrvatskog planinarskog društva, da se imadu na iduću glavnu skupštinu priopustiti neovlaštene osobe t. j. delegati i za one članove podružnice, za koje ova nije u ime članarine ni prebile pare za tekuću godinu uplatila središnjici. Budući, da se je time htjelo središnjici nametnuti volja i mišljenje neznatne manjine, smatrao je upravni odbor Hrvatskog planinarskog društva za svoju dužnost, da mora sve poduzeti, kako bi se taj pokušaj legalnim i nadležnim putem odbio, pa da dovede pravo i volju svoje glavne skupštine do realizacije. U tu je svrhu podnio pokrajinskoj upravi protiv odluke redarstvenog ravnateljstva obrazloženi utok na koji je izdano rješenje pod br. 27.460 od 2. IX. 1924. ovoga sadržaja: Uvažuje se utok Hrvatskog planinarskog društva središnjice u Zagrebu protiv odluke redarstvenog ravnateljstva u pogledu sudjelovanja članova podružnice »Sljeme« kod izvanredne glavne skupštine središnjice te se »preinačuje ova odluka onamo, da na glavnim skupštinama Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu mogu u smislu paragrafa 4. i 6. a savezno sa paragraffom 7. i 8. društvenih pravila izaslanici pojedinih podružnica sudjelovati samo u tom slučaju i u toliko, koliko su dotične podružnice u pogledu članarine prema središnjici za odnosnu tekuću kao i prijašnje godine svojoj dužnosti udovoljile, jer iz društvenih pravila jasno proizlazi, da se to traži ne samo od svakog pojedinog člana središnjice, nego i od podružnica, koje su isto tako samo članovi središnjice, da njihova zastupstva mogu pridoći glavnim skupštinama.«

To je rješenje posve u skladu s društvenim pravilima i odgovara zaključku glavne skupštine, pa ga stoga znanja i ravnjanja radi priopćujemo svim podružnicama i članovima Hrvatskog planinarskog društva.

Obnova planinarske piramide na Plješivici. Na vrhu samoborske Plješivice podiglo je god. 1905. Hrv. plan. društvo središnjica u Zagrebu troškom od 1100 kruna željeznu piramidu, visoku 6 m. pošto je spaljena drvena piramida, podignuta prije 45 godina. No već slijedeće godine 1906. bila je zlobnom rukom tako oštećena, da je njezin popravak stajao oko 100 kruna. Još gore je stradaла za vrijeme rata, kada su na njoj istrgane željezne šipke, gromovod iskinut i ukraden, nasloni i stube pokidane, te je prijetila opasnost, da će se cijelo željezo raskovati i razgrabiti. Da se sprječi

razorenje toga kulturnog spomenika, odlučilo je Hrv. planinarsko društvo izvesti nužne popravke i piramidu obnoviti u prvotnom obliku. U tome su poslu na molbu društvu pritekle u pomoć domaće trgovine željezom, darovavši znatnu količinu željeza za popravak piramide, a četiri mlada planinara gg. Hitztaler, Milde, Radojčić i Grubanović požrtvovno se latile teške zadaće, da sakiju željezne komade i montiraju piramidu, dok je odbornik g. Saletto izveo ličenje. Ta novo popravljena piramida predana je svečanim načinom uporabi u nedjelju 19. X. prošle godine uz mnogo brojno sudjelovanje članova Hrv. planinarskog društva središnjice i njegovih podružnica: »Sljeme« iz Zagreba, iz Dugerese, Siska, Jastrebarskoga i Samobora.

Predavanje g. dra Radivoja Simonovića. Na ponuku Hrv. plan. društva središnjice u Zagrebu držao je 21. X. prošle godine u Umjetničkom paviljonu njegov začasni član g. dr. Radivoj Simonović, gradski fizik u Somboru, koji je ovih dana stigao u Zagreb na liječnički kongres, zanimljivo predavanje o idealnom planinarenju. Zanimanje za to predavanje bilo je tako živo, da su se prostorije društva zagrebačkih Hrvatica »Tomislav« dupkom napunile planinarima, članovima središnjice i podružnice »Sljeme« iz Zagreba, i izaslanika podružnica iz Krapine, Siska, Samobora i Vrbovskoga. Potpredsjednik g. I. Pasarić kratkim je govorom pozdravio g. dra R. Simonovića, koji je do sada obašao malo ne sve domaće planine od Triglava do Šar-planine, a napose naš Velebit i hercegovačke vrhunce, pa na njima snimio na tisuće prekrasnih slika. Nato je predavač u dvo-satnom govoru iznio čitav niz doživljaja i opažanja iz svog 40-godišnjeg planinarskog iskustva, a napose iz 20-godišnjeg planinarenja po Velebitu, o kojem je govorio s mladenačkim zanosom i završio s pozivom, da naši planinari, osobito omladina što više posjećuju planine, na njima snimaju slike i proučavaju dosad slabo ispitane prirodne pojave i krasote naše lijepe domovine. Pojedine odsjeke svoga predavanja g. dr. Simonović je zorno osvijetlio pokazujući svoje brojne, krasno izvedene slike, što ih je snimio na Velebitu i hercegovačkim planinama. Slušateljstvo je oduševljeno odravalo predavaču i na koncu poučnog i zanimljivog predavanja priredilo mu srdačne ovacije. Poslije Simonovićeva predavanja slijedila je skoptikon-predstava planinarskih slika, što ih je s kratkim tumačem pokazivao odbornik g. dr. I. Poljak. To je oveći niz novih vrlo uspjesnih fotografija, što ih je predavač nedavno snimio na Velebitu, Gorskem Kotaru, a napose našim dolinim Bijelim Stijenama, te su sjajni snimci sa

tih bizarnih piramida i obeliska pobudili vanrednu pozornost među nazočnim planinarima. Poslije predavanja i predstave razvila se intimna domaća veselica, koja je potrajala i preko ponoći.

Osnutak putne i nabavne blagajne. Hrvatsko planinarsko društvo središnjica u Zagrebu, osnovala je u Zagrebu putnu i nabavnu blagajnu, kojom će se omogućiti članovima H. P. D. čim češće i čim jeftinije izlete diljem naše domovine kao i čim bolju i jeftiniju nabavu raznih planinarskih potrepština kao: nahrptnika, cipela, palica, raznih konserviranih jela za izlete i t. d. Toga radi održana je dne 10. IX. pr. g. konstituirajuća sjednica članova H. P. D. na kojoj su izradjena pravila jednoglasno primljena. Nakon prihvaćenih pravila i izbora odbora sakupljen je medju prisutnim članovima prvi dobrovoljni doprinos od Din 260.—. Pristup u putnu i nabavnu blagajnu H. P. D. središnjice Zagreb, imade pravo svaki član središnjice kao i svaki član bilo koje podružnice HPD ako uplati prvi puta kao temeljni doprinos od 240 Din, za prva 3 mjeseca 60 Din, te upisnišnu 10 Din, ukupno 310 Din. Odmah nakon ove prve uplate imade taj član smješta prava u toku od 3 mjeseca na besplatno putovanje na svim zajedničkim izletima HPD središnjice Zagreb. Nakon izminuća toga roka plaća svaka 3 mjeseca daljnju članarinu od samo Din 60.—. Članovi, koji uplate taj prvi iznos do 13. o. mj. imali su već pravo na besplatno putovanje kod izleta u Stojdragu, koji je upriličen na 14. listopada 1924.

Nikolinski društveni sastanak HPD središnjice priređen je dne 3. XII. 1924. u društvenim prostorijama društva »Tomislav«. Prostrane te dvorane bile su dupkom punе planinarka i planinara, koji su pohrlili, da se ugodno pozabave u oči darežljivog Sv. Nikole. Prisutne je oslovio kratkim pozdravom društveni podpredsjednik J. Pasarić; nakon toga je klub mandolinista odsvirao dvije uspjele točke svoga programa. Iza toga su slijedile dvije točke pjevanja uz pratnju glasovira, te nekoliko humorističkih točaka vanredno dobro izvedenih po članu g. Kegleviću. Na koncu je projicirano nekoliko šaljivih scena i karikatura planinarskih. Zabava je potrajala do zore. Čist prihod namijenjen je za nadogradnju kuće na Slijemenu.

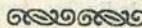
Domaća planinarska zabava s plesom, središnjice HPD, obdržavana je dne 3. I. 1925. u svim prostorijama Glazbenog zavoda sa slijedećim programom: 1. Rudolf Matz: a) Naša pjesma; b) Pri-

Svetom Kralju. Izvadja muški zbor Hrvatskog pjevačkog društva »Sloboda« pod osobnim ravnjanjem g. kompozitora. — 2. Petar Konjović: »Telal viče«. Hrvatska narodna pjesma iz Bosne. Pjeva g. dr. Viktor Benković uz pratnju glasovira g. Horvat. — 3. a) A. Czibukla: Stephanie-Gavotte; b) I. Leiss: »Spieluhr«; c) Giuseppe Verdi: »La Traviata«. Preludij iz I. čina Izvadja zbor »Mandolin-skog zbara« pod ravnjanjem g. Bogdanovića. — Iz blagonaklonosti sudjeluju: Hrv. pjev. društvo »Sloboda«, g. dr. Viktor Benković, g. Marijan Horvat i Klub »Mandolinista«. Nakon sjajno izvedenoga rasporeda razvlo se ples uz sviranje vojničke glazbe, pa je zabava sa plesom potrajala do same zore. Zabavu je posjetilo oko 600 osoba većinom neplaninara, što je dokazom, kako su naše zabave obljudljene medu našim građanstvom. I čist prihod ove zabave namijenjen je za nadogradnju planinarske kuće na Slijemenu.

Nove planinarske razglednice. Podružnica Hrv. Planinarskog društva u Gospiću stavlja u promet seriju planinarskih razglednica, za koje se može reći, da su vanredno uspjele. Ovaj puta stavljen je u promet 7 vrsti, koje prikazuju pojedine partie Velebita, Plitvičkih jezera i Plješivice i to: Šatorinu — 1624 m, Strogir — 915 m, Južni vrhovi Plješivice — 1649 m, Muhamedov grob — 1649 m, Varićakov, Hodakov i Poljakov slap na Korani, Sastavci i Plitvički slap, te napokon Karlobag: Gojtanova dražica i »vila Nada« na divnom našem Jadranu. Sve razglednice odlikuju se vanredno preciznom izradbom, čistoćom i jasnošću slika a prikazuju partie, koje možemo ubrojiti medu najlepše i najveličanstvenije diljem naše domovine.

Bogatstvo naših krajeva na prirodnim krasotama vanredno je. Nažlost premnogima i to baš redjenim sinovima naše domovine, gotovo posve nepoznato. Nastojanje naših planinarskih društava, s tim divnim krajevima upoznati što veći broj vlastite djece i za nje zainteresirati i tudinstvo, do sada ostade gotovo bez uspjeha. Izdanje prije spomenutih razglednica, takodjer imade tu svrhu. Njihova vanredno solidna i ukusna izradba, čine ih najprikladnijima za polučenje ove svrhe, pa bude li u naših ljudi ljubavi i razumijevanja, uspjeh toga nastojanja jamačno izostati ne će.

Najveća zasluga oko izdanja ovih razglednica ide predsjednika ovdješnje podružnice planinarskog društva. g. Ivana Gojtana.

Planinarske vesti.

Rijedak dogadjaj na Triglavu. Boravio sam prošlog ljeta u Kamničkim Alpama i Karavan-kama te sam prispio dne 17. VIII. u Mojstranu i krenuo na Triglav. Došavši gore zadržala nas je silna bura sa maglom, snijegom, tučom i kišom kroz 36 sati u Triglavskom domu na Kredarici.

U to vrijeme nalazio se je gore i otac fra. Nikola Španjol iz Košljuna na otoku Krku, koji boravi sada u samostanu Brezje u Sloveniji na oporavku. Posjetio je u Dovju župnika Aljaža i izrazio mu želju da se popne na Triglav. Časni starija dao mu je pratioca i tako je naš otac fra Španjol u svom običnom rahu i cipelama prispio do Kredarice, te je vrlo žalio što mu nije bilo sudjeno, da se popne na vrh Triglava.

Doznavši u razgovoru s njime, da imade kod sebe staroslovenski misal i sve što mu je potrebno da odsluži misu (pripada Krčkoj biskupiji gdje se crkveni obredi obavljaju na staroslovenskom jeziku) zamolili smo ga da nam odsluži u kapelici, koja se nalazi iza Triglavskog doma staroslovensku misu, čemu se je on najpripravnije odazvao.

Lijep je to bio prizor! Mala kapelica stoji dva koraka iza kuće, a kako je malena, nestane u nju više od par ljudi. Ostali (bilo nas je neko 12 planinara) stajali smo vani u buri, magli i kiši i slušali staroslovensku misu prvi puta na Triglavu, a mnogi i prvi puta u svom iživotu. Osobito su bili oduševljeni braća Slovenci za koje je to bilo nešto osobita i koji se nisu mogli dosta nadiviti lijeposti jezika.

Misa odslužena je za žrtve Triglava prigodom tragične smrti jednog od najboljih slovenskih planinara Dra K. Juga, koji je kako je poznato, zaglavio prošle godine na sjevernoj Triglavskoj stijeni i svečano pokopan dne 18. VIII. pr. godine na groblju u Dovju, a na posljednji počinak otpatio ga je sam župnik Aljaž uz veliko sudjelovanje planinara i pučanstva. **K.**

Narodna priča o postanku Velebita. Putovali Isus i sv. Petar po zemlji dok je bila još posvema ravna. Sv. Petar nosio je na ledjima vreću pjeska, te od vremena do vremena zagrabio šakom i bacao ga na zemlju, našto bi Isus govorio: Tisući puta se potisućilo! I od pjeska nastajala brda i planine, već prema veličini pješčanog zrna...

Došli oni tako i u Liku. Kako je sv. Petru dodijala teška vreća s pjeskom, odbaci je s ledja, a Isus, jer je bio pred sv. Petrom, misleći da je ovaj opet bacio šaku pjeska, ponovi svoje riječi:

tisući puta se potisućilo. I na mjestu, gdje rasipala vreća, podigne se silan Velebit...

— K.

Kolibe Švicarskog Alpinskog Kluba. Koncem godine 1922. imao je Švicarski Alpinski Klub 94 gotove kolibe. Većina istih nalazila se na visini između 2000—3000 metara. Najniža koliba bila je ona na Liedernenalp u Alpama Četiriju Kantona u visini od 1796 m., a najviša i jedina na 4000 m. bila je Refuge Solvay u Walliškim Alpama, koja je imala te godine 224 posjetnika. Na visini od preko 3000 m. bilo je 8 koliba. Najveći posjet imala je koliba Hohtürli u Bernskim Alpama na visini od 2781 m. sa 1725 posjetnika, od čega samo 455 članova Švicarskog Alpinskog Kluba. Najmanji posjet te godine imala je koliba Erralp-Zimmer na visini od 2150 m (Graubündnerske i Tessinske Alpe) sa 37 posjetnika. Po broju ležaja najveća je koliba ona na Motto Rotondo (Tamaro) u Tessinskim Alpama na visini od 1932 m sa 100 ležaja, iza nje dolazi koliba na Scesaplana na visini od 1958 m sa 80 ležaja, a treća je koliba Saleinaz u švicarskom dijelu Mont-Blanc područja pod Aiguille d'Argentière na visini od 2691 m sa 65 ležaja. Najmanje su koliba gore pomenuta Erralp-Zimmer i Grossalp-Unterkunft potonja na visini od 1824 m obe u području Graubündnerskih i Tessinskih Alpa, svaka sa 10 ležaja.

Ukupni posjet svih koliba god. 1922. iznosio je 33.150 posjetnika od čega samo 36,8% članova Švicarskog Alpinskog Kluba. Te je godine prema predišnjoj bio posjet slabiji za 11.083 posjetnika. Prema zaključku skupštine delegata Švicarskog Alpinskog Kluba god. 1922. klubske kolibe u glavnom nesmiju biti opskrbljene. Ista skupština delegata ovlastila je Centralni Komite (Središnji odbor) da idućoj glavnoj skupštini delegata predloži predlog; kod kojih bi se koliba imala učiniti iznimka od tog pravila. Na dnevnom redu 62. skupštine delegata Švecarskog Alpin-skog Kluba obdržavane dne 24. i 25. XI. 1923. u dvorani Velikog Vijeća u Bernu stajala je gradnja daljnje kolibe zvane Coaz za koju se predlaže Sella sedlo u području Bernine, zatim gradnja Gelmerhütte u Diechertal-u sa troškom od 35.000 franka, kolibe Adula na Passo di Piotta nad Val Soja sa troškom 37.000 franaka, kolibe Basodino na Alp Robiei sa troškom od 36.000 franka, sve u kamenu te pregradnja Forno-kolibe sa troškom 19.800 franka i novogradnja u drvu na Finsteraarhorn-u nad Fiescherfirn-om sa troškom od 30.000 franaka. Nadalje gradnje u kamenu ko-

libah i to: Greina na Carpet Greina u Somwixertal-u sa troškom od 24.000 franaka, Lischanna u istoimenoj dolini u Dolnjem Engadinu sa 30.000 franka i Moiry u istoimenoj dolini u Wallisu sa 35.000 franaka.

Po izvornim podatcima priopćio: Dr. I. Krajač.

Alpinska ski-vožnja. Prema dogovornoj pojedli rada između Švicarskog Skiverband-a i Švicarskog Alpinskog Kluba spada njegovanje alpinske ski-vožnje više u područje rada Švicarskog Alpinskog Kluba, jer pretpostavlja prije svega poznavanje visoke planine i njenih pogibelji. Radi toga će Švicarski Alpinski Klub izdavati ski-

vodiče kao dopunu svojih vodiča za visoku planinu, u kojima će biti sadržane posebne ski-karte.

Golubovi listonoše i planinarstvo.

Polazeći sa opažanja da većina onih nezgoda u alpama koje svršavaju smrću, potječe od toga, što je nemoguća brza pomoć i dojava takove u dolinu postaji za spasavanje — predlaže dr. Oskar Mauch u »Alpini« od 15. X. 1923. da se na polaznim postajama za visoke alpinske ture ustanove stacije golubova listonoša, pa da se pokuša nositi po jednoga sa sobom u maloj krletci na pogibeljne ture, tako te bi služio da dojavi u dolinu odmah mogući slučaj nezgode.

Planinarska literatura.

Branimir Gušić: Medvednica, planinarski vodič. Izdalо »Sljeme« podružnica Hrv. Plan. Društva u Zagrebu. Poznati naš mladi planinar i planinarski pisac g. Gušić, napisao je opsežan vodič kroz Zagrebačku goru pod naslovom sprijeda spomenutim. Autor je ogromni sakupljeni materijal razdijelio u dva dijela u 1. Opći dio i 2. u specijalni dio. U općem dijelu iznaša smještaj, geološki postanak, vremenske prilike, faunu, stanovništvo, ekonomski utjecaj Medvednice na stanovništvo, rудarstvo, prelazi, ceste, historijski pregled i končno kartografiju. Svaki od ovih poglavlja napisan je kratko i jezgrovit i svakomu razumljivo, pa je autor s velikim trudom sakupio sve te podatke i svatljivo nam ih predočio. Specijalni dio raspada se u 5 skupina, od kojih svaka skupina u iscrpivom prikazu predočuje pojedinačne dijelove Medvednice. Tako I. skupinu Ponikava prikazuje nam Vrabčansku goru i Zakičnicu t. j. sjeverozapadni dio Medvednice. II. skupinu Slemenu dio od vrapčanskog sedla do Pongračeve lugarnice i odavle dalje sam hrbat Slemenu sve do Rauchove lugarnice. III. skupina Goršice prikazuje dio Medvednice od Rauchove lugarnice do predjela Lipe. IV. skupinu obraduje sklop Lipe i napokon V. skupinu Drenově sjevero-istočne ogranke Medvednice u prelazu prema Kalničkoj gori.

Svako od ovih skupina izrađena je do u najtanje tančine tako, da s nikoje strane i u nikojem pogledu nema prigovora. Tek možemo reći, da je gotovo previše savjesno i preopširno izrađeno, što svakako služi samo na čast g. piscu. Vodič je urešen sa 32 vrlo lijepo slike u prilogu i 3 pricizne karte, sa tumačem kratica i slika i sa zaključnim indeksom.

Ovim vodičem obogatio je autor našu planinarsku literaturu za jedno lijepo i ukusno plani-

narsko djelo, a agilnoj podružnici »Sljeme« ide svaka hvala, što nije žalila troška i truda, da nas obogati tako dobrim i potrebnim vodičem.

J. P-k.

R. Badjura: Smučar. — Smuška teorija in praksa za začetnike in izvežbane. 6 pokrajinskih, 55 tehničkih slik. — Ljubljana 1924.

Poznati naš planinarski pisac i jedan od prvih slovenskih planinara-skijaša obogatio je našu planinarsku literaturu opet jednom lijepom knjižicom. Lako razumljivim jezikom uvodi nas autor u tajne toga najlepšega sporta, a što je osobito simpatično, svagdje ističe njegovu važnost za planinara. Svagdje se naglašava, da su skije samo vjeran drug zimskoga planinara, a skijanje da se ne smije izrodit u sportsku strast, kao što to upravo kod nas u Zagrebu stanoviti ljudi uvek propagiraju. Svaka je stranica slika mnogogodišnjeg iskustva autorovog na tom polju i to jest upravo ono, što knjižici, inače novitetu u našoj literaturi, podaje osobitu vrijednost. Osobiti su ukras knjige uspjele reprodukcije fotografija ponajboljih slovenskih planinara-fotografa, a mnoge slike u tekstu, kojih će trebati bezuvjetno za eventualno II. izdanje nekoliko izmjeniti, mnogo olakšuju shvaćanje samoga teksta.

Najveća pak vrijednost knjige leži u narednoj skijaškoj nomenklaturi, koju je pisac s mnogo truda sam sabrao oko Bloka, gdje seljaci već od 17. stoljeća upotrebljuju skije kao transportno sredstvo. I u drugim je terminama svagdje provedena narodna nomenklatura i tako vidimo, da slovenski gorščak samo za razne vrsti snijega ima 16 različitih izraza! Tako je autor i ovde, kao što već i u svojim prijašnjim izdanjima, dokazao, da su na krivom putu oni, koji

kraj pisačega stola stvaraju razna termina, jer je naš jezik tako bogat, da lako za sve potrebne izraze nademo žive narodne riječi. A da je to jedini ispravan način, u to valjda danas nitko više ne sumnja!

B. G.

Dušan Jakšić: Planinarski Kalendar. God. II. 1925. Izdala podružnica H. P. D. »Slijeme« u Zagrebu. Drugo godište planinarskog kalendarja izšlo je prije nekoliko dana, u nešto manjem, ali praktičnijem formatu sa obilnim sadržajem. U prvom dijelu nalazi se kratki predgovor, u kojem urednik u kratko upozoruje na neke promjene obavljene u raznim člancima, pa kalendarij sastavljen po astronomskom kalendaru Boškoviću. U drugom dijelu prikazane su sve planinarske organizacije u našoj državi i njihova organizacija. U trećem dijelu nalazimo opise planina i puteva i to: 1. Hrvatske i Slavonije. U glavnom je ovaj dio sličan prošlogodišnjem samo što je provedena jednovitost u novom opisivanju i promjeni nekih autora. Novi je stavak 2. i 3., t. j. opisi planina i

puteva u Sloveniji i Srbiji, što je hvale vrijedno, da je uredništvo nastojalo, da se to uvrsti, a trebalo bi još da dode Dalmaciju, Bosnu, Hercegovinu i Crnu Goru, da budu zastupane sve planine države.

U trećem općem dijelu nalazimo poučnih članaka koliko za planinare početnike toliko i za više iskusne planinare. Lijepi i poučni su članci dr. Simonovića: »Fotografiranje u planini«, dr. Pevaleka: »O zaštiti bilja u Zagrebačkoj okolini, dr. F. Jurčića: »Prva pomoć u planini«, kao i ostali članci toga odsjeka. Ovo drugo izdanje znatno je bolje i potpunije, pa se nadamo, da će u trećem izdanju biti nadopunito sve što se tiče naših planina u državi, a tom prilikom bi napomenuo, da kad se već provodi jednoličnost sastavaka, da se provede i jednoličnost jezika, jer je prilično neukusno, da jedan te isti autor donosi svoje članke u dva razna nariječja. Inače je kalendar vrijedan svake preporuke, pa će osobito mladi planinari iz njega crpsti velike koristi.

— ak.

Ispрави.

U br. 8., 9. i 10. »Hrv. Planinara« na str. 129. stavak drugi redak prvi mjesto: »da je bio ograničen«, ima biti: »da je bio organičan«. Na str. 130. deveti redak odozgo mjesto »specialne snage« ima biti: »socialne snage«. Na str. 134. u stavku »Svečana sjednica« redak 18. mjesto »Badiura« ima biti »Badjura«. Na str. 157. šesti redak ozdola mjesto: »Iza toga tajnik društva za promet stranaca g. Dokmanović« ima biti: »Iza toga ravnatelj društva za promet stranaca g. Stjepan Dragomanović«. Na str. 183. peti stavak odozgo drugi redak mjesto »pričara« ima biti »pričama«.

Planinari !

Širite naše glasilo ,Hrvatski Planinar'

SADRŽAJ: Dr. J. Krajač: Na Dinari. — Josip Pasarić: Ravnagora. — M. Kleščić: Samoborski Oštrc u zimi. — Ivan Krnic: Uspon na Rudač i Rajev Brdo. — Naše slike. (Str. 12) — Društvene vijesti. (Str. 12) — Planinarske vijesti. (Str. 18) — Planinarska literatura (Str. 19)

Izdaje »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u nakladi »Nakladne zadruge Hrv. Planinara« u Zagrebu. Odgovorni urednik: prof. dr. Josip Poljak. Tisak: Nadbiskupske tiskare u Zagrebu.